

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., József tér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 8 frt
Fél évre..... 4 „
Negyedévre..... 2 „
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Egy áttérés alkalmából. — A Dreyfus-ese. Irta: Dr. Fleischmann Sándor. — A munka és a mesterségek a régi zsidóknál. Irta: Szabolcsi Miksa. — Infanteriszt Ökürmány. Irta: Hazai Hugó. — A magyar izr. ösztöndíjgyesület. — Sionista háborúság. — Hírek. — Egy vallás, két vallás. Eredeti regény. — Hirdetések. A mellékleten: Gyöngyszemek a talmudból és midrásból
A pesti rabbik. Irta: Dr. Büchler Sándor. — A meghalt üst. (Mese). Irta: Roboz Andor. — Kiss József. Irta: Haber Samu.

Naptár:

Vasárnap (1898. január 16.) 5698. Tévész hó 15-ike.
Hétfő 16-ika. Kedd 17-ike. Szerda 18-ika. Csütörtök 19-ike. Péntek 20-ika. Szombat 21-ike. Hetiszidra: S'mósz. (Mózes II. könyve kezdetétől a 6. fejezet 2. verséig.)
Haftóra: »Haboim jásrés Jaakóv joczicz uforach Jisz-roel...« (Jezsaiás 1. fejezete 6. versétől a 28-ik fejezet 14. verséig és a 29. fejezet 22. és 23. versei.)

Egy áttérés alkalmából.

Gazdag és előkelő, református hitű urnőnek az új egyházpolitikai törvények életbeléptetése után az a különös bogara támadt, hogy a zsidó vallásra lép. A különben is szeszélyes hölgy barátai körében valóságos elszörnyűködést szült elhatározását különféle okokkal támasztotta, a mik azonban bennünket kevésbé érdekelnek, mint az a névsor, a melyet, a mint agyában a fura gondolat megszületett, összeállított és a mely a következő neveket tartalmazta:

Kohner Zsigmond, Bródy Zsigmond, Kornfeld Zsigmond, Schwab Károly, Schweiger Mértón, dr. Simon József, dr. Chorin Ferencz, dr. Mezei Mór, dr. Neumann Ármin, Weisz Berthold, Tenczer Pál, haraszi Jellinek Henrik, botfai dr. Hüvös József, Neuschloss Marcell, báró Schosberger Nándor, megyeri Krausz Lajos, Hatvany-Deutsch Sándor, dr. Goldziher Ignác, dr. Marczali Henrik, dr. Stiller Bertalan, dr. Fayer László, dr. Bánóczy József, dr. Ágai Adolf, dr. Silberstein Adolf, Kiss József, Bródy Sándor, Gerő Károly, Veigelsberg Leó, Vészi József, dr. Décey Zsigmond, dr. Neuberger Ignác, dr. Baumgarten Izidor, Horovitz Lipót, Thoman István, lovag Wechselmann Ignác és Wellisch Alfred: 36 név a pesti zsidók legjobbjai, legelőkelőbbjei közül.

A 36 névből azután kiválasztott kettőt és ezek viselőjét arra kérte föl, tennék meg neki azt a kis szivességet, kísérnék el Szász Károly püspökhöz, kinek be akarja jelenteni a református vallásból való kilépését és a zsidó vallásba való belépését.

Csakhogy ő méltóságát ebből az alkalomból némi csalódás érte.

A fölszólított két uriember ugyanis, kit a nemes uriasszony fölhívásával roppantul kitüntetni vélt (ő méltósága ugyanis nemcsak gazdag és előkelő, de fiatal és szép is, a mit különben mindjárt kellett volna elmondanom) azt a nem várt feleletet adta, hogy boldogak, ha bármilyen szolgálatot tehetnek, csak ép ezt az egyet nem teljesíthetik.

Az ilyen lépés rossz vért szülne a reformátusok között; az a látszata volna, mintha a kísérők nem is olyan távol állanának a hájos asszony különben is meglepő elhatározásától. Már pedig ezt az ódiomot ők a világért sem akarnák magukra venni. Azt tanácsolhatnák ugyan neki, hogy hitsorsosai közüli válaszsza a két tanút, csakhogy nem ezt tanácsolják, hanem inkább arra kéri, mondana le e különös elhatározásról. Kéri erre különösen mint zsidók; nemcsak azért, mert a zsidó mindig távol állott a proselita-fogdosástól, de azért is, mert ő méltósága zsidó barátjait, tekintve nagy vagyonát, még azzal találnák gyanusítani, hogy azok birták rá a valláscserére, még pedig abból az okból, hogy egyházukat esetleg anyagi haszonhoz juttassák.

Az elhatározásában makacs urnő nagyot boszankodott a nyert feleletekre és a 36 közül más két jó barátjához fordult.

Csakhogy újból csalódott. Más szavakkal, de lényegileg ugyanazt felelték ezek is, mit az első kettő.

Fordult egy harmadik párhoz, egy negyedikhez, ötödikhez, talán mindhez, kiket a névsorba fölvettem, mert barátjai, jó ismerősei voltak mindannyian, de nem vállalkozott közülök senki sem a tanu szerepére. És nem vállalkozott volna senki akkor sem, ha ő méltósága

még harminczhat névvel egészítette volna ki listáját, mert nem vállalkozik ilyenre jobb érzésű zsidó ember.

Mintha csak összebeszéltek volna: mindazok, kikhez fordult, arra kérték, maradjon meg hitén és ne sértse őseit a sirban, a mi a szép urnót annyira fölingerelte, hogy zsidó barátjaival, ösmerőseivel szakított és feléjük sem néz azóta. Sőt néminemű kis antiszemitizmus is költözött a szívébe, hogy a zsidók nem érzik magukat boldogoknak, hogy zsidóvá akar lenni ő is. Nem is akar azóta. No ja! mondogatja ajkbigyesztve, még csak az kellene, hogy zsidóasszony legyen belőlem!

*

Mindebből ugyan misem következik. Mert ez tudvalevőleg »talmudmoral.« Ákire a talmud nem tartozik, annak nem kell annyira tartania a proselita-hajhászás, lélekfogdosás gyanujától, még ha Magyarország miniszterelnöke is az, a ki teszi; még ha a liberalismusban vezér is; még ha az a prosileta egy másik felekezet volt első emberének a gyermeke is; még ha az az asszisztálás, a paphoz való elkísérés ép azért egy egész felekezetnek találna egy kissé rosszul esni.

Bánffy Dezső bárót, a hitbuzgó reformatust lehetetlen elválasztani Bánffy Dezső báró miniszterelnöktől; sőt az esetben, melyről a héten annyit beszéltek Magyarországon, senki sem látta sem az egyháza gyarapodását szem előtt tartó református főurat, sem a neje barátjánőjének lovagias szolgálatott tevő gavallért; hanem látta mindenki Magyarország miniszterelnökét, ki az első zsidó hitközség volt első emberének leányával eljárogat a zsidó paphoz, hogy asszisztáljon neki akkor, mikor apái hitét elveti magától, hogy fölvegyen egy másikat, a miniszterelnök urét. Látták a korona első tanácsosát, amint a zsidó asszonyt abban támogatta, hogy hitet váltson, szóval látták mint proselita-szerzőt. Hogy ez nem valami nagyon jól eshetett a felekezetnek, melynek kötelékéből azt a lelket kiragadni, megmenteni igyekszik, azt tán nem is kell olyan bőven magyarázni.

Hogy éppen Wahrmann Mórnak a leánya a megmentendő lélek, az még csak, hogy is mondjam? — kellemetlenebbé teszi ránk nézve az ügyet. Wahrmann Mór leányának kötelességei voltak édes atyja emléke iránt, édes atya felekezete iránt, melynek élete jó részét szentelte. Wahrmann Mór leánya ezeket a szent kötelességeket megszegi; Wahrmann Mór leánya meghazudtolja mindazt, mit édes atyja 15 esztendőn által annyiszor hangoztatott, hirdetett; holott édes atyja őt még ki sem tagadta, — és ebben az árulásban a szép zsidó Nagyságának Magyarország miniszterelnöke áll oldala mellett; Magyarország miniszterelnöke járogat el véle a zsidó paphoz és szolgál neki támaszul, hogy valahogyan meg ne inogjon elhatározásában, mikor a zsidó pap arra kéri szépen, ne tenné tán mégsem azt a dolgot; ne sértené meg atyját a sirban, ne ütné arczul épen ő, Wahrmann Mór egyetlen leánya, legkedvesebb gyermeke, édes atyja felekezetét, melyet ő olyan odaadással szolgált és mely őt legelső fiának tisztelte szerte e hazában.

Egyszer már eredménynyel járt a zsidó pap rábeszélése. Ezelőtt nyolcz hónappal. És csodálatos, akkor is — amit nagyon kevesen tudnak — a miniszterelnök járt dr. Kohn Sámuelnél. A rabbi szívéhez szóló szavai akkor olyan mély benyomást tettek Wahrmann Mór leányára, hogy sirva vonta vissza a zsidóság kötelékéből való kiválás bejelentését és tanuinak is megmondta, hogy, egyelőre legalább, lemond áttérési szándékáról.

Wahrmann Mór leányának eme elhatározása folytán nem emlékeztünk meg akkor a dologról, ámbátor a miniszterelnök asszisztenciája akkor is nagyon bántott. De minthogy a dolog köztudomásra nem jutott, olybá tekintettük, mintha meg nem történt volna.

Hogy 8 hónap mulva a miniszterelnök ur újból elmenjen a szép zsidó asszonynyal a rabbihoz, arra igazán nem számítottunk. Ha boszantó a zsidóságra nézve Wahrmann Mór leányának eljárása, a miniszterelnök beavatkozása egyenesen sértéssé emeli a zsidóság ellen. Cselekedjék szeszélye szerint a szép, szőke asszony, de miért kell ép a miniszterelnöknek tanuul, támaszul szolgálnia neki, mikor ősi hitét mással cseréli föl? Hát nem érzi ő excellenciája, hogy megbántja ezzel felekezetünket?

Kérjük ő nagyméltóságát, képviseltesse magát valaki más által a zsidó papnál. Mert Wahrmann Mór leányának ebben a hónapban *mégegyszer* el kell mennie dr. Kohn Sámuelhez, ismét csak két tanu jelenlétében. Ha 30 napon belül nem teszi, az első megjelenés be nem számíthat neki.

Kérjük ő excellenciáját, képviseltesse akkor magát más valakivel, a zsidóság igazán nem szolgált rá, hogy ő excellenciája nyilvánosan megalázza.

*

Magára az esetre vonatkozólag kevés szavunk van, bárha ránk nézve éppenséggel nem minden tanúság nélkül való.

Wahrmann Mór gyermekeinek zsenge kora olyan időbe esett, mikor a zsidóság egy része örömmámorában azt hitte, hogy nem cselekedhet szebbet, jobbat, mintha a immár fölszabadult vallásnak lehetőleg szűk helyet szorít a házában. Igaz, hogy feje tetejére állított logika, de mégis úgy történt. Lehetőleg keveset tanítani a zsidóból, lehetőleg csak keresztény társaságba vinni és csak keresztény guvernansok és tanítók által neveltetni a gyermekeket; szóval kerülni mindazt, a mi zsidó, a mi a régire emlékeztet: ez volt a jelszó. Mikor aztán a nyolczvanas évek kezdetén kívülről kezdtek emlékeztetni bennünket zsidó voltunkra, egy generáczióknak a neveltetése, és ezek között Wahrmann Mór gyermekei is, kik különben édes anya gondoskodása nélkül nőttek föl, nagyobbára be volt fejezve. Visszahívták volna a szülők a zord időben meleget adó számüzött géniust, csakhogy a fölcseperedett generáció már nem ismerte s ennél fogva csak vajmi kevesen vezethették újból vissza házuk tüzhelyére. A Wahrmann-gyermekek ezt a géniust meg nem ösmerték soha. Édes atyjuk később mind nagyobb odaadással

fordult ugyan a zsidóság felé, de gyermekei ezt meg nem értették, Izrael szelleme idegen szellem maradt rájuk nézve. Főleg ez keserítette meg a szegény, hatalmas Wahrmann Mórnak az életét; fiai idegen isteneknek áldoztak és az atyai házba csak ritkán tértek be. Atyjuk kitagadta őket, annál mélyebbre zárta szívébe aranyhaju, okos, szép leányát, Renét, kit valósággal bálványozott és kire majdnem egész, roppant vagyonát hagyta. De im, mint kitaszított fiai, megszegyeni a sirban imádozt; egyetlen leánya is. Tanuljunk, okuljunk a szomorú esetből. Adjunk Istent gyermekeinknek, neveljük hűségre, hitre, kegyeletre, a míg még gyermekek.

A Dreyfus eset.

E hó folyamán fogja a hadi törvényszék tárgyalni Esterházy őrnagy bűnügyét. Sietni kellett vele, mert Saussier tábornok nyugalomba vonult, és utódja nincsen kellőleg »informálva.«

Sietek előre kijelenteni, hogy nem tiltakozhatunk eléggé az ellen, hogy a Dreyfus eset a zsidóság ügyének tekintessék, jóllehet eléggé kiaknázták Párisban Dreyfus kapitány zsidó voltát. A zsidóságnak politikai vagy társadalmi ügyei nincsenek és minden olyan törekvés, mely a zsidóságot ezen szempontokból akarná egy nagy érdekcsoporttá alakítani, magán hordja a zsidógyűlölet bélyegét, mert végeredményökben ezen törekvések oda tendálnak, hogy a zsidókra más mértéket alkalmazzanak, mint más vallásbeliekre.

Nem szabad azonban nekünk rossz néven venni, ha éppen ezen szomorú eset alkalmából ama világfájdalom száll meg bennünket, mely végig vonul a zsidóság egész történetén. Azt mertük már remélni, hogy a művelt nyugaton a zsidók speciális történetének fonala elszakadt, hogy a zsidók történetét azon nemzet történetétől, a melynek tagjaivá lettek, elválasztani nem lehet. Ime, folytatódnak szenvedései Ahasvernek és még mindig csak azon tudat szolgál vigasztalásául, hogy azon nemzetek, melyek Izraelt üldözik, bizonyítékát adják annak, hogy haladásukban, fejlődésükben fordulóponthoz és tán katasztrófához értek.

Haditörvényszék elé állították Franciaországban egy embert hazaárulás miatt. Kitűnő tehetség, nagy szolgálatok, példás családi és magán élet voltak jellemző tulajdonságai ezen embernek és vádlója, midőn a vádat összegezte, kénytelen volt bevallani, hogy a vádlott által elkövetett hazaárulás indító okait megmondani nem képes, hanem ellenkezőleg, kénytelen kiemelni a vádlott becsületességét és tisztességét, életmodjának rendes és egyszerű voltát, és a vád a következő szavakban csucsosodott ki: »Ezen levél Dreyfus kapitány kezeirását tartalmazza. Dupaty őrnagy ezt megerősíti, az írásszakértők is így nyilatkoztak, én tehát kénytelen vagyok azt állítani, hogy az ő keze írása. Önök, uraim, ugyanezt fogják kinyilatkoztatni és ezt az embert elítélni.« — És elítélték Dreyfus kapitányt. Állítólag a bírának tárgyaláson kívül mutattak

egy másik okmányt, mely őket arra bírta, hogy a szerencsétlenkapitányt megfoszszák becsületétől és családjától.

Azt kérdezzük immár, minek tulajdonítandó ama titokzatosság, melylyel ezen ügyet tárgyalták? hiszen épen nem régeből hasonló büntény miatt ültek törvényt Franciaországban más tisztek fölött, a nélkül, hogy szükségesnek tartották volna az ügyet mystikus homálylyal körülvenni, mintha Franciaország sorsa forgott volna kockán. Ha a büntényt magát vizsgáljuk, magyarázatot erre nem találhatunk, csak ha a francia közszellemet és ennek jelenlegi hordozóit vesszük bírálat alá, vagyunk képesek megérteni ezt a horribilis esetet.

A francia hadsereg vezérei, úgy látszik, nem nagy becsülésben részesülhetnek sem magában a hadseregben, sem a francia nemzetnél. Hogy maga a kormány is csak amolyan elkerülhetetlen bajnak tekinteti, azt mindenki tudja, a ki a francia állapotokat figyelemmel kíséri. Olyan tekintély, mely saját hatalmánál fogva tisztelet keltene, Franciaországban nem létezik, a hatalmasok hatalmukat ama hullámnak köszönik, mely őket a nép szeszélyének folyton vibráló özönéből a felszínre vetette. Franciaországban mindenki mindenre képes, és a hatalom birtokei valamenyien nem épen dicsteljes multjok nyügében sinlődnék. Meg vagyunk győződve, hogy a Maison rouge cocottejai több államtitkot tudnak, mint a mennyit a francia köztársaság képes elbirni és midőn valami ocsmányság nyilvánosságra kerül, összenéznek a jó urak és nem tudják, melyikök ellen fordul a kocka; mert egyetlenegy sincs közöttük, a kinek lelkiismerete tiszta volna.

Képzeljük már most, hogy egy szép napon Drumont lapjában megjelenik egy cikk ezen czim alatt: »A zsidó kémek« és ezen cikk azzal végződik, minek bizátok titkaitokat azokra, kik benneteket mindig el fognak árulni? Franciaországban mindenkinek van titka, mert mindenkinek van szeretője és már mostan az egész dicső vezérkar ijedten kezd kutatni, hogy ugyan Drumont micsoda titkot tudott meg és a mellett mindenki azt reméli, hogy valamelyik gyűlölt riválisának feje fölött fog kitörni a vihar. Minél jobban félnek, annál jobban fogják éleszeni titokban a hajszát, mert a párizsiak érzékenysége és könnyen lobbanó természete mellett azt fogják vezérül választani, a ki ilyen válságos momentumokban képes a gyanut magáról elhárítani.

Kapva kaptak tehát ez esetben azon, hogy Drumont csupán a zsidókra czélt. Kerestek egy zsidót. Mielőtt még fogalmuk lett volna arról, hogy tulajdonképen ki a bűnös, halált követeltek reá és a nagyfejük valamennyien ráadták e kiabálásra áldásukat. Különösen az akkori hadügyminiszter, Mercier tábornok kapott az alkalmon. Ő teljesen lajártta magát és a francia sajtó legnagyobb része dühösen rontott neki. Most azonban rendre fogadta a journalisták látogatásait, szörnyű előzékenységet tanúsított velük szemben, sőt már megtalálván a bűnöst is, kijelentette, hogy kiméletlen szigorúsággal fog ez ügyben eljárni és miután a kezei közt levő bizonyítékok

kétségtelenné teszik Dreyfus bűnösségét, öt nyomban el is fogatta.

Megváltozott a helyzet. — Mercier tábornok hirtelen a nagy hazafi lett, a kire Francziországnak oly nagy szüksége van, a figyelem el lett terelve a nagyoktól és egész dühével nekirontott az áldozatnak, Dreyfus kapitánynak.

Képzeltető ilyen körülmények között, hogy ezt az áldozatot kibocsássák karmaik közül, mikor annyira örültek, hogy egyáltalán megkapták. Dreyfus kapitányt el kellett itélni, mert sem bírái, sem vádlói, sem főlbbvalói nem tudták, hogy kit fog érni a golyóbis, a melyet egyszer kiröpítettek és Dreyfus kapitányt elítélték volna akkor is, ha nem találták volna meg azt az iratot, a mely most hamisítványnak bizonyult. Olyan országban, a hol fátyolos hölgyek és egyéb hölgyecskék árulják az államtitkokat, biztonságban senki sincsen, és ennek tulajdonítható, hogy Parisban egy pillanatig sem kételkednének például a vezérkari főnök bűnösségén, ha a hajsza épen őt választotta volna áldozatául. Épen az volt Dreyfus kapitány veszte, a mi Eszterházy őrnagynak oly hamar biztosította főlbbvalói védelmét. Ő kötelességének élt és nem volt beavatva az intrigákba. Tőle nem félték.

De ki tudja, Eszterházy barátnőjét nem fűtéke-e valamikor gyengédebb kötelékek a hadügyminiszterhez vagy a vezérkar főnökéhez; ki tudja, nem áll-e elő valamelyik elhagyott barátnő és nem adja-e oda boszúból Eszterházy őrnagynak azokat az iratokat, a miket valamikor nála hagyott pásztorórák után Boisdreffre vagy Billot? Nem természetes tehát, hogy inkább akarják, hogy ez a szerencsétlen, elítélt kapitány véges-végig ott maradjon az ördög szigeten, hogysen ismét álmatlan éjszakákon várják a vizsgálat eredményét és rettegjenek a fátyolos és fátyoltalan hölgyek nyilatkozataitól.

A Dreyfus-ügy tehát kizárólag Franciaország ügye. Franciaország ellenségei megnyugvással láthatták ezen nagy nemzet irtózatossá süllyedését, barátai pedig lemondással vették tudomásul, hogy a köztársaság ingó alapra van építve, a melyről senkisem tudhatja, melyik pillanatban fog romba dőlni ezen a szabadság és egyenlőségre tervezett, de a courisaneok által megromlott állam. Eszterházy őrnagyot föl fogják menteni ép oly titokban, mint amily titokban itélték el Dreyfust, és vissza fog maradni az igaz hazafiakban azon tudat, hogy nagyon sok rothadó anyag van a republikában, melyet feltárni a hatalmasok nem engedtek. Városság ez ügyre akkor fog derülni, ha valamelyik bűnösnek majdan érdekében állandó, a jelenlegi kollektívát a francziák előtt neveltségessé tenni, vagy hazaárulóknak feltüntetni. A republica így legjobb gyermekeit teszi tönkre, hogy a salak kerüljön fölszínre és szennyezze be ezt a nagy nemzetet.

Dr. Fleischmann Sándor.

A munka és a mesterségek a régi zsidóknál.

— Irta és az Izr. iparos- és kereskedői segédek egyletében f. hó 6-ikán fölolvasta: Szabolcsi Miksa. —

Talán túloznék, ha azt mondanám, hogy az ó-kor számottevő népei között egyedül Izrael ösmerte föl a kézmives és a munkás becsét. Végtére is észrevehették Egyiptomban is, Hellasban is, csakugy, mint Judaeában, hogy az ekét és a kardot, a béke és a háboru eszközeit — mint azt egy ó-kori zsidó böles elmagyarázta — kézmivesek készítik. Észrevehették, hogy a saru, a süveg, a köpenyeg nem ugy maguktól lettek azokká állatbórból, állatszóbórból, len- és kenderpálczikából. Észrevehették, hogy az erődöt és a házat, minden edényt és szerszámot, mindazt, ami szükséges és mindazt, ami dísz és ékesség: a kézmivesnek, a munkásnak köszönik. Fölösmerték mindezt kétségkivül, csak ugy, mint a zsidók, más népek is, csak-hogy fölösmérés és elősmérés között igen nagy még a különbség. Az ókori Görögország legkimagaslóbb bölese, Plato, még azt hirdeti a munkáról, hogy elbutit és hogy szabad emberhez nem méltó. (Ennek a nézetnek különben még ma is vannak hivei, különösen gavallérjaink között.) Aristotelesnek sincsen más véleménye a kézmivesről. Demosthenes pláne azt állítja róla, hogy semmi nemes érzésre nem képes, őrizkedjék tehát a kézmiveségtől és a munkától minden jóézelümü ember. Megvetették a munkát az ókori Rómában is, melyet a labor, azaz a fájdalom szóval jeleztek, sőt a középkorban a munka egyenesen megbecstelenítette a lovag és a nemes ember rangját.

Mi más volt a fölfogás a régi zsidóknál!

Urinak a fiáról, Beczalérlől, a pusztai sátor főkézmiveséről Mózes, a zsidóság és az emberiség e nagy tanítója, oly dicséretet mond, minőt nem irt le az ötkönyvben sem hódítóról, sem hadvezérről. »Eltöltötte őt (t. i. Beczalélt) az Örökkévaló, — így szól Mózes Izrael gyülekezetehez — isteni szellemmel, bölcseséggel, előrelátással és tudással.« A midras, mintha még csak emelni akarná a dicsőítést, megjegyzi, hogy ezzel a három tulajdonsággal, t. i. bölcseséggel, előrelátással és tudással teremtette Isten a világot, mint írva van: »az Örökkévaló bölcseséggel rakta le a föld alapjait, előrelátással szilárdította meg az égboltozatot és tudással választotta szét a vizeket«. Egészen Isten közelébe helyezi hát a midras Beczalélt, a kézmivest, ki szerinte ugyanazokkal a tulajdonságokkal alkotott, mikkel Isten a világot teremtette. És Isten közelségét kimagyarázza a midras már a névből is, mert szerinte Beczalél annyit jelent, mint b'czél-él, azaz Isten árnyékában. Mintha ott tartózkodott volna a sátor építője Isten árnyékában, ahol elette Isten gondolatát.

A munkát Mózes tana kötelességévé teszi minden embernek. A munka parancsát megtaláljuk a legszentebb törvények között: a Tizigében. Sokan ezen tán csodálkoznak, akik pedig tán minden nap olvassák a kinyilatkoztatást, de nem veszik észre csak azt, hogy meg van írva, hogy »a hetedik napon pedig szombatja legyen az Örökkévalónak, a te Istenednek, ne végezz hát sem munkát.« A legkevesebben fordítanak rá ügyet, hogy az előző sorban meg az van írva, hogy »hat napon át dolgozzál«. Fordulatnak veszik, a szombat parancsának egyszerű bevezetésének, pedig ez hamis. A munka parancsa ép oly szent és ép oly kötelező, mint a szombat törvénye. Magyarázták ezt nem egyszer a talmudbölesek, kik dicsőítik a munkát, mint egyetlen népnek a bölcsei sem és kik Isten áldását csak a munkához kötik. »Mégald Téged Isten kezed minden munkájában«, ezt olvassuk a Szentírásban — jegyzi meg a talmud egy

bölcsse, de nem olvassuk sehol sem, hogy megáld téged Isten semmittevésedben.

A misna és a talmud bölcsői különben is roppant súlyt fektettek a munkára és különösen a kézmivességre. A kézmives munkaközben nem tartozik megadni a tiszteletet az isteni tudományokkal foglalkozó rabbinak, ha ez épen előtte elmegy (ha ül, nem kell neki fölállani, feléje fordulni, vagy elkisérni). Szabvány ugyanis, hogy aki épen valamely istenes cselekedettel foglalataskodik, föl van mentve az alul, hogy egy másik istenes cselekedetbe kapjon, már pedig *a munka istenes cselekedet*.

Csodálatos, milyen közel jár ehhez a fölfogáshoz egyik legmodernebb bölcsészünk, ki pedig a talmudot soh'sem bujta; értem a mi kedves dr. Silberstein Adolfunkat. »A kézi munka, — írja a hirneves kritikus — istenes foglalkozás, mert utánozza Istent, Istennek teremtési művét.« »Az egek, az egek az Istené, de a föld az embereknek adatott« zengi a zsoltáros király. Mint maga Isten, igyekszünk mi is uraivá lenni a természetnek. Ezért kötünk össze tengereket, változtatunk folyamok medreire, nappallá teszszük a sötétséget, megszüntetjük a távolságot, megörökítjük a hangot és igába fogjuk a gőzt és a vilamosságot.

A természet erejének akarunk mi parancsolni a gépek által, a természet szépségét utánozni a művészetben. Olyanok vagyunk, mint a gyermekek, kik utánozni való magasztosabb példát nem találnak, mint édes atyjukét. Isten, a nagy demiurgosz, a nagy munkamester, a világ alkotója, építője, kinek rendező, parancsoló, szerkesztő erejét fürkészszük és utánozzuk.*

*

Kézmivesről és munkásról szólva, nem tehetem, hogy meg ne emlékezzem századunk leghatalmasabb eszméjéről: a szocializmusról. Ővé lesz valószínűleg a jövő század is s ővé egy hosszu, nagy jövő. . . . Milyen vajjon a szocializmus a szentírás és a talmud világításában? Juda ben Halévi czimű nagy költeményében Heine megemlékezik Alcharisiről, a nagy zsidó makama-költőről is, kiről többek közt azt állítja, hogy voltairianista volt már 600 esztendővel Voltaire előtt. Bizonyos tekintetben ugyanezt mondhatnók a zsidóság törvényeiről is, hogy szocialista volt évezredekkel a szocializmus első megjelenése előtt. Nem állítom, hogy a Mózesi törvényekkel el lehetne tüntetni a szocialisztikus panaszokat, bizonyos azonban, hogy az ó-testamentumbeli intézkedések elejét vettek volna sok bajnak különösen az által, hogy lehetetlenné tették volna a rettenetes pauperizmust egyrészt és a vagyonok roppant fölhalmozódását másrészt. S e tekintetben különösen kiválnak a szentírásnak mezőgazdasági törvényei, vagy, hogy modern kifejezéssel éljek, agrár-szocialisztikus politikája. Olyan törvények ezek, melyeket utól nem értek még ma sem sehol és melyekre tán elébb-utóbb vissza fognak térni a nemzetek. Oh dicső, nagy Mózes, örökéletű Móse-Rabénu, tudtad Te ezt, s azért irtad oda az isteni törvények mellé, hogy *chukkasz ilam*, örök törvények ezek, évezredekre kihatók, valóban Istennek az alkotásai, ki a dolgok kezdetén látja azok végét.

Van birtokod, gazdag ember vagy. Csakhogy birtokod nem egészen a tied. Nem azt követeli tőled a törvény, hogy adj belőle azoknak, kiknek nincsen. Oh nem. Minthogy egy része nem a tied, nem is rendelkezhetsz vele.

Törvény szabja meg, hogy a mi mezőidnek, kertjeidnek, szőlőidnek a szélein terem, — s tartozol ezeket a részeket ép úgy megmivelní, mint a többit — az a szegényeké. A törvény nekik rendelte, ép úgy urai, mint te földjeid többi részének. (A *péá*-ról szóló törvény.)

Amit a mezőn felejtettél aratáskor, szintén nem a tied többé. A szegények tulajdona. (A *sikchá*-ról szóló törvény.)

Ha arattál, szüreteltél, nincs jogod tarlózásra. Azt csak a szegények tehetik, hiába tulajdonod a föld. (A *léket*-ről szóló törvény.)

Ha pazarló a föld tulajdonosa, vagy csapások érték, úgy, hogy el kellett adnia birtokát, nem fogják ezt azért megsínleni késő utódok, mert minden ötven esztendőben visszazáll a birtok volt tulajdonosára, vagy örökösöire minden váltságdíj nélkül (A *jóbbélév*-ről szóló törvény.)

Adósság nem béníthatja örökre az adós erejét; minden hét esztendőben megszűnik minden tartozás, minden fizetési kötelesség. (A *semítá*-ról szóló törvény.)

Ime, csak egy nehánya a mózesi szocialisztikus törvényeknek, melyeket még jóval kibővített, de mindenütt a gyöngének a javára, a talmud. Törvények ezek, melyek más — és merem állítani az emberhez a mainál méltóbb — formát adnának a társadalomnak; törvények, melyek egyikére-másikára — meg vagyok erről győződve — elébb-utóbb rászorúlnak az államok

A mi a talmudot illeti, nem tartozom azok közé, kik benne mindent megtalálnak (csak nem rég valaki a darvinizmust is fölfedezte a talmudban és lesznek, kik meg fogják találni benne a repülőgép kormányozhatóságát is, természetesen csak azután, miután már meglesz) — de tagadhatatlan, hogy van egyik-másik olyan megjegyzése a talmudnak, hogy a gondolkodó olvasó ámulva kérdezi: hát ösmerték a talmudszerzők a szocializmust, mely csak másfél ezer évvel később jelentkezett? Mintha csak korunkbeli valamely szocialista vezér lázító panaszát hallanók, úgy hangzik felénk pl. egyik talmudszerző követező elbeszélése.

»Rómában voltam. Megállottam egy ház előtt, melynek teteje nemes érczel van bevonva; az udvaron pedig virágok között szobor áll, melynek ezüst köpenyege nemes kövekkel teleszórva, melyek úgy ragyogtak, hogy a nagy csillogás majdnem megfosztott szemem világától. S míg az utcáról a hoí szobrot néztem, emberféle alak vánszorgott felém, melynek testét rothadt számbőr fődte. A kapu kerítése előtt leguggolt, hogy a tövéből kihajtó zöld levelekkel éhségét csillapítsa. Én Istenem, szoltam megrendülve: ez a szobor, meg ez az ember!«

Mily véres tiltakozás, mily rettenetes vád! Soha hatásosabb, soha lázítóbb képet szocialista elme ki nem eszelt, hogy demonstrálja véle az egyenlőtlenséget és a szörnyü igazságtalanságot az uralkodó rendben.

*

Visszatérek tulajdonképeni tárgyamra, a mesterségekre a régi zsidóknál.

A bevezetésben mondtak után nem szorul újabb bizonyításra, hogy a régi Izraelben »a munka nemesít« elve uralkodott s hogy ennél fogva nem csak, hogy nem huzódtak a mesterségektől, de elsajátították azokat a főiskolák vezetői és tanítói, a legtöbb talmudszerző is. Néhányuk mesterségük nevét viselték, mint pl. rabbi Jiczchak Nafche (a kovács), rabbi Jochannan Haszandler (a saru készítő) és mások. Tették ezt függetlenségük kedvéért, mert tudományukat soh'sem tették kereset eszközeivé. Munkával keresték kenyerüket, hogy tanításukért fizetésre ne szoruljanak.

Amit a munkáról tanítottak, merő ellentétben volt a többi népeknél és különösen a görögök és rómaiak között divó fölfogással.

Mig ott, mint már említettük, a munkát, melynek minden fajtáját rabszolgákkal végeztették, őszintén megvetették és uralomra vágyott minden mozogni tudó szabad addig a misna bölcsé azt tanítja »szeresd a munkát és gyűlöld az urhatnáságot.« Mig ott távol igyekezett tartani gyermekét minden szabad ember a mesterségtől, mint valami megbecstelenítő, gonosz dologtól, addig az amoreus azt tanítja Kiddusin traktátusában, hogy a ki fiát nem tanítja valamely mesterségre, mintha rabolni tanítaná.

A mesterségek közül némelyeket különösen szerettek, mig másokat lehetőleg kerültek, legalább a rabbik. Igen kedvesnek és szépnek tartották például az illatszerek készítését, a mi finom és előkelő munka, de megvetették a bőr-cserzésnek a foglalkozását. (Ez nem is olyan illatos, mint az előbbi, meg aztán jóval nehezebb is) A bőr-cserző utóbb fogalomná vált, mint nálunk a kefekötő, bizonyára jogtalanul. Én legalább nem tudom, miért tudna jobban inni a kefekötő, mint pl. a lakatos?

Virágzásnak a mesterségek csak Salamon után való korszakban indulhattak hajdani Zsidóországban. Salamon előtt a zsidók mondhatni kizárólagosan földmiveléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak és magának Salamon királynak Tyrusból kellett hozatnia munkásokat a szentély építésére. Salamon korszaka után való időből származó szent iratokban már különféle mesterségekkel találkozunk: vas-, érc- és rézkovácsos, arany- és ezüstmivessel, fegyver- és szerszámkészítővel, kőfaragóval, ácsos, asztalossal, kőmivessel, bognárral, fazekassal, cserzővel, saru-, ruha- és női pipere készítővel. Utóbbiak üzlete különösen virágozhatott. Hogy Jezsaiás szó tárgyává teszi Jeruzsálem leányainak hallatlan fényűzését toilette dolgában, nem kevesebb, mint huszonegy piperecikket sorol föl, melyekkel a mi drága feleségeink ősanyái szépségüket emelni igyekeztek. (A kik kíváncsiak a 3000 év előtt való zsidó asszonyok divatjára, azoknak ajánlom Jezsaiás 3. fejezetének 16—24 verseit; meg fogják tudni belőlük, hogy a konfekciósok akkor sem lehettek a férjurak legkedvesebb emberei.)

A földmivelésen és állattenyésztésen kívül tehát nagy szerepe volt a hajdani Zsidóországban a mesterségeknek; a mivel a hajdani zsidó nem foglalkozott — és ez sokakat tán meg fog lepni — az a kereskedés volt. »A minden népszükségleteinek fedezésére elkerülhetetlen cserekereskedés — írja találóan Delitsch — természetesen meg volt a régi zsidóknál is, de a kereskedésre, mint foglalkozásra nem igen akadunk a hajdani Izraelban. A talmud korszakában a zsidók között már inkább lehettek kereskedők, ami abból is kitetszik, hogy a talmudszerzők inkább a földmivelést, inkább a mesterséget ajánlják foglalkozásul, mint a kereskedést, amelyről semmi szépet nem tudnak mondani. Beszélnek róla, bölcsémérik is, ergo létezett. Josephus Flavius, ki a zsidó állam utolsó évtizedeiben élt, ezeket írja: »A mi minket illet, hát mi sem tengermentén nem lakunk, sem valami nagy örömünk nem telik a kereskedésben és ezért nem is igen érintkezünk másokkal. A mi városaink messze esnek a tengertől és a mi foglalkozásunk annak a földnek megmivelése, melyen lakunk.« Az ugyan abban az időben Palesztinán kívül lakó zsidók, különösen Egyiptomban, nagyban foglalkoznak már kereskedéssel és hajózással, de kedvező foglalkozásuk mégis csak a mesterség maradt. A híres alexandriai zsinagógában, mely egyik építészeti világcsonda volt, külön padjait voltak a kovácsoknak, a takácsoknak, az aranymivészeknek a tűkészítőknél; valóságos ezéhek szerrint voltak beosztva, sőt a fegyverkovácsoknak külön negyedök is volt, mely az ő nevüket viselte.

Hogy mennyire hívei maradtak a zsidók később is a mesterségeknek, arra nézve — minthogy fölolvassom úgy is hosszabbra nyult már, mint szabad lett volna, csak egyetlen adatot akarok fölemlíteni. »Midőn katolikus Ferdinand 1492-ben a vérengző Torquemada unszolására kiadta rendeletét a zsidók kiűzésére Spanyolországból, a királyi tanács tagjai, Tomasso Moncada-Adamo gróf elnöke alatt haladékat kértek a zsidók számára, mit azzal okoltak meg, hogy »csaknem minden iparos zsidó«. A tanács valósággal a tönktől féltette az országot. Csakhogy segítettek ezen azok a zsidók, kik, hogy hazájukban maradhasanak, kétségbeeséssel szívökben, szinleg elfogadták a katolikus vallást. Mert a körülbelül 500.000 spanyol zsidó közül csak vagy 300.000 vándorolt ki. Mellesleg megemlítem, hogy akik ott maradtak, azok nagyobb része később tüzes máglyán fejezték le életüket.

Az üldözés századaiban — és ezek hosszúak, nagyon hosszúak voltak, sőt itt-ott még ma sem szüntek meg — leszorították a zsidókat a földmivelés és a mesterségek tereiről. 1412-ben Arragonia kormányzósága rendeletet bocsájtott ki, mely a zsidókat eltiltotta az iparüzéstől; hasonló edictumot adott VIII. Bonifac pápa 1415-ben; V. Pius 1566-ban úgy intézkedett, hogy a zsidónak szibarusereskedésnél egyebet folytatniok nem szabad. »Az ipari élet és czéhrendszer egész fejlődése — írja Stobbe — a kézműben és kereskedésben való bármi néven nevezendő részvételtől kizárta a zsidót, kinek nem volt más választása, mint a cserebere és uzsora után való élés; a középkori állam más keresetforrást nem hagyott a kezében.« De az azért nem tesz semmit; a zsidót azért századokon át ütötték azon a czimen, hogy miért foglalkozik pusztán pénzüzletekkel. Mint a rossz mostoha, ki előbb nyomorékká veri a gondjaira bizott, szegény árvát, aztán üti, hogy sánta lábbal miért nem tud egyenesen járni.

A francia forradalom meghozta részben a zsidóknak is a hajnalhasadást. Itt-ott szabadokká lettek, szerezhettek ingatlanokat és rátérhettek tetszésök szerint a mesterségekre. Magyarországon különösen az »Izr. kézmű és földmivelési egylet« vezette rá a zsidókat a mesterségekre, melyből bizony-bizony itt is ki voltak zárva. A IKÉFE 55 éves főnnállása óta sok ezret képezette ki a zsidó kézmivészeknek, kik ma becsületes, szorgalmas, hasznos munkásai a magyar iparnak, melyet megteremteni, föllendíteni segítettek és melynek nem egy igaz becületére vált a magyar névnek. De különben is nagy számmal adják magukat hittestvéreink a mesterségekre, mik erőt adnak a testnek, öntudatot a léleknek, melyek valósággal felszabadítanak, amint ezt az »Ének a vasról« czimű költeményében oly gyönyörűen megírta a mi Ágai Adolfunk abból az alkalomból, hogy az IKÉFE 50 év előtt főnnállása 50. évfordulóját ülte.

Íme a vers néhány szakasza:

Sémnek nemes népe — több, mint ezer éve
Bolyong a világon szerte-széjjel tépve.
Űzi a gyűlölség, zord előítélet —
Nagyszerű halálnál rosszabb ez az élet.
Ahol véglegesen meg is telepednék,
Eltiltják a vastól, s lesz csak gyűlölt vendég.
Aranyban-ezüstben könnyökig duskálhat —
De a vas-ekének szarvához nem állhat;
Vas fegyvert viselni tiltva vagyon néki,
Hogy hősként a harcban soha ne tűnnék ki.
Vas szerszámhoz szinintén nincsen jussa,
Csak hogy e világot hontalanul fussa.
Eltiltva a vastól, nem ért hozzá végre —
A vas-munka híján gyöngül izma, vére.
Jelleme is vesztli erejét, aczélját,
Aranyban-ezüstben látja minden czélját.

Mind csak ezt hajhászsa — ezzel s ezért játszik,
S mit rákentek gúnyból, már igaznak látszik —
Haszonleső faj lesz az ő, vitéz fajtól,
Minden nemessége az, hogy még fölajdul.
Vágya vív magasbra: lenne honfi, polgár, —
De hiába minden, ha vassal nem szolgál.

* * *

Amde: ezer éves éjre is jön hajnal,
Uj eszmék törnek be hatalmas robajjal;
Már divatját mülja a kegyetlen vadság,
Atharsog a légen: »éljen a szabadság!«
Zord tilalom immár semitát se lők be
A vastól elmuló aranyos bünökbe.
Szabad a zsidónak a vas úgy, mint másnak:
Mehet még üzérnek, s mehet már kovácsnak.
Járhatja a börszét mint rég; — vehet s adhat;
De ha tetszik: vassal szánthat és arathat.
Forgasson ma rőföt — de annak idején
Fegyvert kap, hont védni, minden zsidó legény.
S a föld legfőbb javát, amit hideg észszel
Sohasem nyerni meg most megszerzik kézzel;
Arany nem adja meg — vasért megkapható
A hon, a szabadság... A vas mindenható!

Infanteriszt Ökormány.

Most pediglen következik egy bizonyos nevezetű Menachem Mendl genannt Móríc Eckermannnak a története, aki szintén a Kohnok nagy családjához tartozott. Otthon, Egyházzellén úgy hitták őt különben, hogy Eckermann Móríc, de mivelhogy ilyen czifra nevezetű emberekre a kaszányák berendezkedve nincsenek, hát mindjárt az első napon megkörösztolte őt a czimerkomendáns, herr czukszfillér Johann Skvarenina (de kutya ember volt, nem hiába tót nemzetségből származott!) Ékermannnak, amit meg a magyarok nem tudtak kimondani, pedig fogadás volt rátéve egy eksztra halszintli formájában. Utóbb is a Michel Geren nevezetű öreg katona Ökormánynak találta kiejteni a szót, ami aztán rajta is száradt szegény Eckermannon.

No akárhogy is mondták ki a nevét, jó végre soha sem mondták. A Kohnok ódiama kísérte őt is. Pedig nem jött készületlenül a katonasághoz. Menachem Mendl, genannt Móríc Eckermann, ugyanis — míg be nem kellett rukkolnia — bócher volt. Bócher a jánosházai kis jesiván, a holottan is nagy sörénységgel és jóra való bócherhez illő késő letekvéssel tanulmányozta a chajé odomot, a misnét, a gemóret, a tajszefeszt, a mersót, a risajnimot és achrajnimot — és nem kevés fejtörést okozott neki annak a megfajtése, hogy mi a különbség a kal-vehajmer és gezerosove, valamint a rav és a chazoke között, mely tudományok tudvalevőleg nemcsak fölöttébb hasznosak, de sőt igen szükségesek is a hadviselés mesterségében szorgalmatoskodó katonának.

Vagynak pediglen katonáéknál további hasznos és szükséges dolgok. Vagynak példának okáért üres, sárgára meszelt házak jól elzárt es lelakatozott ajtókkal, a melyekben valamikor puskaport tartottak, az ilyenemű házaknak a neve pulvernagazin numera ájncz vagy czwáj, már ki milyen. Vagynak továbbá katonák, akiket kiállítanak ama bizonyos házak mellé és megparancsolják nekik, hogy vigyázzanak a házakra, élő lélek közel ne menjen azokhoz, katona is csak akkor, ez nem tartozik az élő lelkek közé, ha tudja a feldrufot. Neveztetik pedig akkor az a ház wakenak, a katona pedig, aki kerülgeti, posztnak.

A wakeknak és posztoknak azonban különbségeik vagynak. Vannak tágposztok és nakposztok. A tágposzt nappal áll őrt, éjjel aluszik. A nakposzt nappal se aluszik, éjjel se aluszik, előbbi tiltva lévén a dinczreglamában, utóbbi pedig azért nem lehetséges, mert két óráig ha

az ember kin agyoskodott a poszton, hát mire bejön a vakezimerbe, elég felmelegedni, s még jóformán meg se eselekedte azt, már küldik ki avizónak, hogy nem-e jön a vizitirende oficzér, mert vannak amolyan tiszt urak, akik a helyett, hogy otthon feküdnének a jó puha ágyban, vagy innának sört a tizti kandinban, hát térdig érő hóban kimennek vizitálni a wakekat, hogy nem történnek-e ott ivászatok, nem játszanak-e a katonák semmi nemű kártyajátékokat, nem fogadnak-e asszonyi viziteket, mely dolgoknak igen nagy tilalma vagyon a dinczreglama első részének 573-ik pontjában.

Mindezekből pedig kiviláglik ama megdönthetlen igazság, hogy wakera menni és posztnak lenni nem jó. Az igazság azonban nem a katonák számára van kitálva és ott nincs szabadsága senkinek se válogatni, hogy mi jó, meg mi nem jó, hanem mikor este parancs kiadáskor felolvassák, hogy ki micsodás vártára megy, hát az odamegy, mert katonáéknál mindenki azt csinálja, a mit parancsolnak neki, nem pedig azt, a mit akarna és szeretne.

Az infanteriszt Menachem Mendl, genannt Mórítz Eckermann példának okáért holnap estére szeretne »idő után«-t kérni, mert hiraással voltak a városból, hogy a gellei zsidók a holnaputáni vásárra bejöttek ki bórt eladni, ki ökröt venni, ki egyéb más járatban és jól esett volna az Eckermannnak kipanaszkodni magát, hogy minémű szenvedései vannak a katonának.

Nohát ennek már »lefutjak«. Mehet az Eckermann a pulvernagazin numera dráj wakera és habár vannak ennél kellemesebb dolgok is a világon, azért bele kell nyugodnia, mert hát a katonát így nevelték regruta korában.

A vártára való menésnek pedig vannak előjátékai is. Eltekintve attól, hogy az ember a menázsiját alig ér rá bevágni, hozzá még puczolhat is annyit, mint egy jóra való gazdasszony erev pészachkor. És még az is megeshetik, hogy valami hiba akad. És minő könnyen akad! Bakancs, nadrag, blúz, sipka, köpönyeg, fegyver, borju, az a sok mindenféle szij, bajonet, patrontaska — még elmondani is sok — hát még úgy kipucolni, hogy minden rendben legyen. És ha már vártára kell menni, hát legalább lehetne azt olyanformán megeselekedni, hogy megmondanak az embernek, te mész ide meg oda, az ember — már mint a katona — fogná a puskáját s ballagna oda szép csendesén. Óh, de nem megy ez úgy. Hanem úgy megy, hogy először azt kiáltja be a napos »antreten«, erre a katona rászedi a sok czókmókot magára, és oda áll az ágya elébe. Ekkor jön a kamerajeságkomendás herr koplár Emerik Varga, az megnézi előlről és hátulról a bakát. A mi lefelé van, azt felfelé huzza, a mi felfelé van, azt lefelé huzza és hozzá káromkodik. Azután jön a czimerkomendás herr czukszfillér Skvarenina. Ez már nemcsak káromkodik, hanem üt is. Következik a hinauszmásiren és ujbóli vizitálás az őrmester úr által, ki nemcsak káromkodik és üt, hanem rapportra is cizítal. A rapport pedig tudvalevőleg az a hely hova a katona azért megy, hogy a kapitány urnak legyen alkalma különféle áristomokat kiszabni.

Bizony az infanteriszt Eckermann se valami nyugodt kedélyállapotában állta végig a vizitálást és szinte várta, mi lesz a hiba. No, nem kellett soká várni, mert mikor az őrmester ur odá állt elébe, nyomban le is kapta a sapkát a fejről.

— Ez a sapka-rózsa fényes? Azt a hétrétű, miatyánkját annak a félbemaradt zsidó-pap teremtednek! Nem tudod, hogy a sapka-rózsa olyan fényes legyen, mint a Salamon szeme? Arról nem tanultál, te ökör?

Nem, arról valójában nem tanult ő. Salamon királyról meg nagyon ugyan írva, hogy értett minden-féléhez, szólott a fákról is, a Libanon hegynek czédrus-fájától fogva mind az izsópig, mely a falból növekedik ki, szóla annakfelette a barmokról, a madarokról, a csuszómászó állatokról és a halakról, — de arról nem szólott sehohsem, hogy milyen volt a szeme. Lám pedig, ha azt tette volna, akkor tudná szegény Eckermann, milyen legyen a sapka-rózsa.

Fujja már a trombitás a vakparádéra szólót, ennek már a katonák oda nagy sietve, mert ma az őrmester ur Szlaminka osztja szét a vártát és jaj annak, a ki későn érkezik! A várta-elosztás pedig abból áll, hogy az őrmester úr köhint egyet, aztán szavalja:

— Pulvermagazin numera dráj wake! Ájn unter-officzer, ájn getrájte, ájn pilman, czén infanteriszte, rekezum márs, hugyan mész ott, te bivalytinó!

Ez utóbbi ugyan nem tartozik szorosán a felosztáshoz, sőt a reglamának idevágó paragrafusaiiban sincs előírva, de ez szokás, sőt el is kell mondani, mert különben elbizakodottá válik a baka.

Az a szerencse, hogy a pulvermagazin numera dráj itt van mindjárt a kaszárnya mellett az öreg fesztung oldalában, nem kell messze menni. A katona pedig, mikor vártára megy, megszűnt katona lenni és leszen belőle »numera«. Numera ájncz, czváj vagy dráj. Ehhez a numerához képest azután áll első-, másod-, vagy harmadizben két óra hosszúig a poszt őrhelyén.

Micsoda hosszadalmas két óra ez! Nappal csak elnézelődik az ember, látja messziről, a mint a katonák lótnak-futnak ide s tova, talán némi kárörömet is érez, mikor a hadnagy ur Mayer 15-ször egymásután komandiroz »nieder-t meg »auf-ot, — de éjjel...! Lám az infanteriszt Eckermann, aki harmadik numera volt és este 10 órakor állították ki posztra, milyen nehezen várja az ablézungot. Pedig az még soká lesz, hisz csak most verte el a Szent András tornyában a fél tizenegyet.

Ei—ns, zw—ei, ei—ns, zw—ei! Az Eckermann szép csendesesen méregeti végig azt a 24 lépést, amennyi ki van szabva a pulvermagazin numero drájnál a posztnak és elmélázva gondolkodik a multról, a sivár jelenről és a beláthatatlan jövőről. Ráér. A posztnak ugyan nem az van előírva, hogy gondolkodjék az élet mulandóságáról, hanem az, hogy vigyázzon a puszkaporos magazinra; de két óra oly hosszú idő, és az éjszaka oly szép csendes. — A gondolatok háborítatlanul kalandoznak ide s tova, s felsír a bócher lelkében az emlékezés és visszagondol arra az időre, mikor ő még a jánosházi jesiván sanyargatta lelkét, a mely szomjuhozott a tudomány után, hajnalig való tanulással, — küzdött és tanult a jövőért, és most ime, itt áll numero drájképen a pulvermagazin numero dráj vakon és várja, hogy nem-e jön a kapitány ur vizitálni. Hisz bár jönne! A kapitány ur soha se simfolta őt félbemaradt zsidó papnak, ökörnek és más egyébnek, sőt jó szívvél volt hozzája, mert mikor a bakák kicsufolták őt, hogy a nyakában hordoz valami horgolt kendőt, amelyiknek mind a négy végén sudár van (szegény Eckerman »czidákli« viselt) — hát ezért a csufolkodásért egy pár hat órai rövid vas kijárt.

Milyen keményen jelentkeznek neki: Herr Hauptmann, ich melde mich gehorsamst als Posten numero drei és hiba nélkül elmondaná a jelentkezési formát.

A kapitány ur azonban nem jön és az Eckermann folytatja tovább egyhangu sétáját a csendes éjszakában. A hold kibújik a felhők közül, a fák suhogva bölintják fejüket, ide-oda vetvén árnyékukat. Az Eckermann nézi. Nézi a holdat, nézi a fákat, nézi az élesen lerajzolódó

árnyékot és mikor mindezt nézné, feléled benne az egykori bócher, a hitbuzgó zsidó, akinek hálát kell adnia az örökkévaló egyetlen Istennek azért, a miért világosságot hozott bele a sötétségbe! Van e még valakinek olyan oka a világon, mint a katonának, hogy a kidus levono-imát elmondja?

Igaz, hogy egymagában nem lenne szabad, de hát én édes jó istenem, megbocsátd te azt a te könyörületességében a katonának, aki nem kereshet pajtást imájához, de a kinek nagyon sok oka van imádkozni azért, hogy egy kis parányi világosságot adjon az isten abba a sötétségbe, mely a szegény bócherből lett katona életét körülveszi, akit bántanak kicsinyek és nagyok.

Még haboz... A bócher és a katona tusakodnak lelkében... Körülnéz... Sehoh semmi nesz... A hold hivogatólag int biztató fényével...

A katona odaállítja puszkáját a fal mellé, a bócher pedig a hold felé fordítja abrázatját és dicsérő imát zeng a hold világosságáért az egyedül igazi, örökkévaló szent Istennek, aki az éjszakának sötétjét eloszlatja az ő kedves szende fényű kisebbik lámpásával... Borich jajezréch, borich ajszéch, borich kajnéch, borich bajréch...! Óh én édes uram, ime én látom a te szép művedet, de hozzája nem nyulhatok, — óh uram tedd meg azonképen, hogy én hozzám se nyulhassanak ellenségeim, kik bántalmazó szóval illetnek, adj nekem nyugodalmat, óh uram, adj óh adj énnekem békességet.

— Was machen Sie?!

No Infanteriszt Menachem Mendl genannt Moritz Eckermann, teljesült a kívánságod, itt a kapitány ur. Nosza jelentkezéssel neki kemény katonás szóval, miként előbb próbálgattad.

— Was machen Sie?!

A jelentkezés helyett azonban csak azt tudta a katona ijedtségében mondani: Smá jiszról, végem van! és vállára kapta a puszkáját!

— Was machen Sie?! — kérdé harmadszor is a kapitány ur.

— Herr Hauptmann, dadogja a katona, aki ijedtében nem is tudja mit beszél — a holdvilág, — az imádság...

— Ugy, az imádság? Hát az őrhely? A pulvermagazin? Ki vigyázott arra?

— Herr Hauptman — nyögi a katona, — én imádkoztam, én azt gondoltam, hogy mig én imádkozom az Istenhez, az Isten majd csak vigyáz addig a kis ideig a magazinra.

— So-o-o!! Huzá meg a szót a kapitány, de mosoly játszott az ajakán, mivel hogy tagadhatlanul megcselekedheti azt az Isten, hogy vigyáz addig a magazinra, mig a katona az ő vele való társalgással van elfoglalva

A katona észreveszi az áruló mosolyt, jó jelnek magyarázza, kissé összeszedi magát, felébred benne a bócher és kezdi a kapitánynak demonstrálni, hogy hiszen, hogy történhetett volna annak a magazinnak valami kára, mikor írva nagyon a talmudban: Seliché miczve énan nizukim! Akik Istenes dologban járnak el, azoknak nem eshetik káruk!

— 's Maul halten! parancsolá a kapitány ur s daczos léptekkel távozott.

Az Eckermann nézett utána, hogy nem megy-e be a vakzimmerbe és nem-e ablóztatja őt. — Nem. A kapitány ur ment a tiszt pavillon felé, úgy látszik, haza tartott.

Ez azt jelenti, hogy nem igen haragszik. Mert ha igen haragudnék, őt mindjárt innét a posztról az áristomba küldené... Majd meglátjuk, mit hoz a holnap nap....

A szép csendes holdvilágos éjszakában kihallatszik az áristomból az infanteriszt Stefán Darabos nótája, aki hét napja nyomja »priece«-et és nem tud aludni és unalmában azt énekl, hogy

Komáromi öreg fesztung
Sárgára van meszelve,
Benne van az áristom is,
Ajnczel börtön a neve,
Ott siratja egy katona
Szeretőjét, babáját,
Kapitány ur, a szentségét,
Rövid vasat minek ad?

— Mboh, gondolá isteni megnyugvással infanteriszt Mörizt recte Menachem Mendl Eckermann, lesóna habó bi Jerisolájim, holnap ilyen időtájban alighanem én is ott hűsölök!

*

A kapitány ur aztán sokáig hánykolódott az ágyában, hogy mit csináljon a zsidóval. Im Grunde genommen a reglama az imádságot sehol el nem tiltja, sőt egyenesen meghagyja, hogy kiki vallásbéli kötelmeinek eleget tegyen, — ha ráér. No ráérni talán nem ért rá, és a hely se volt épen alkalmas, mert a poszt elvégre nem zsinagóga, meg aztán az a falhoz támasztott puska; de hát hiszen szegény zsidó a vallásbéli kötelmeinek tett eleget, und er war doch Rabbiner-Recrut... ach was... s befordult a fal felé.

A délutáni parancskiadáskor aztán ezt olvasta ki az őrmester ur a parancsból az egybegyült századnak:

— Bestraft wird, az infanteriszt Mörizt recte Menachem Mendl Ökormány, a miért hogy a poszton imádkozott, csakis arra való nézvést, hogy még eddig strófja nem volt és mert a zsidó »Hiszekegy«-be így van parancsolva, nyolcz napi kaszárnya áristommal. — Abtreten!!

A katonák szalutáltak és abtrétoltak, értvén alatta, hogy széjjelozoltak.

Megoszolt azonban a katonák véleménye is a dologról, mert míg az infanteriszt Peter Sztraskrabara szidta tótul a zsidó hunczfut szerencsáját, aki csak 8 napot kap, azt is kaszárnya-áristomot azért, amiért a »magyarnak« három havi gárnizonsáristom is kijár, addig a Klájn a negyedik czugból — aki már frajter is volt, de degradáltak, és többet volt az áristomban mint századnál — káromolta csunyan azt a végis-végig betyár nemjóját ennek a kösziklából épült komisz világnak, — hogy már a szegény zsidó gyereknek imádkozni se szabad?!...
Hazai Hugó.

H i r e k.

— A magyar izr. ösztöndijegyesület, amely felekezeti intézményeink között az egyik legjobb kulturális föladatot teljesíti és eddig több mint hétszáz főiskolai tanulót segített előre pályáján, csöndben, egészen észrevétlenül siklik el a maga ünnepe fölött. Nekünk is úgy kellett a nevezetes ünnepet kikaparnunk a sok dolog közül, hogy legalább egy-két szóval már most megemlékezhessünk felőle. Az orsz. izr. ösztöndijegyesület ugyanis most teszi közzé az 1897/98 évre szóló pályázati hirdetését és ebből látjuk, hogy ez a huszonötödik. Az első 4 ösztöndij megvolt ugyan már az 1869/70 tanévben, hanem az egyesület csak 1871 évi június 25-ikén alakult meg. Az egyesület tervét,

maga *Eötvös* József báró vetette föl. 1868 február havában, a nála egybegyült izr. bizalmi férfiak előtt, akik közül a legtöbbben alapítványi összegeket ajánlottak föl s ideiglenes bizottsággá alakultak. Majd megindították a taggyűjtést, úgy, hogy az 1869/70 tanévben már 4 ösztöndíjat tüzhettek ki. A megalakulás évében 5 alapítványt osztottak ki 500 frt értékben. Ettől fogva az alapítványok száma és értéke egyre emelkedett, mert mind nagyobb mértékben ösmerték föl hitfeleink azoknak a szolgálatoknak becsét, melyek a magyar zsidóság modern intelligenciájának emelésében és a magyar nemzeti érdekek munkásai közé állításában nyilvánulnak. Azok az áldozatok, amiket így a magyar zsidóság hozott, sokszorosan megtermették gyümölcsüket, nemcsak a felekezet összesége, hanem a nemzet számára is, melynek szerves részéül valljuk magunkat. Az ösztöndijegyesület megalakulása óta vagy 100.000 frt került kiosztásra s ma a 25-ik évfordulón az évenként kiosztott summa majd tizszer akkora, mint az első évben, ami az egyesület megizmosodását is bizonyítja. Az alábbi pályázatok szerint az idén már közel 5000 frt körül ösztöndíjakban kiosztásra, míg az egyesület megalakulásának első évében csak 500 frt állott e czél rendelkezésére. Az egyesület alapvető munkálatait *Simon* József dr. kir. tanácsos, az orsz. izr. iroda titkára végezte, aki most negyedszázad szakadatlan munkássága után a dús gyümölcsöt termő tevékenység önézetével tekinthet vissza művére. Hogy kik voltak az alapítók, ezt most — idő híján — nem áll módunkban megállapítani; de, hogy az egyesület élén most kik állanak, azt itt közöljük, annak megjegyzésével, hogy az orsz. magy. izr. ösztöndijegyesület negyedszázados munkásságából ők megannyian már jökora, messze visszanyuló részt végeztek. Elnök: *Sváb* Károly, elnökhelyettes: *Kohn* Sámuel dr., titkárok: *Simon* József dr., *Stiller* Mór dr., pénztárnok: *Deutsch* Jakab, ellenőr: *Müller* Vilmos. *Választmányi tagok*: *Adler* Lajos, *Báron* Jónás, dr., *Baumgarten* Antal dr., *Bloch* Mózes, *Chorin* Ferencz dr., *Deutsch* Sámuel, *Deutsch* Sándor, *Ehrenhaft* Rezső dr., *Budai* Golberger Bertalan, *Goldziher* Ignác dr., *Goldziher* Vilmos dr., *Kaysér* M. dr., *Kaufmann* Dávid dr., *Kőrösi* József dr., *megyeri* Krausz Izidor dr., *Mandel* Pál dr., *Pollak* Jakab, *Sternthal* Adolf, *Schweiger* Márton, *Schweiger* Zsigmond dr., *Stiller* Bertalan dr., *erényi* Ullmann Imre, *Wahrman* Sándor, *Weinmann* Fülöp dr. Az ezidei ösztöndíj pályázatok — 42 drb — a következők:

1. a báró *Eötvös* József-féle 200 frtos.
2. a dr. *Pollák* Henrik féle 200 frtos és 100 frtos.
3. a *Wahrman* Mór féle két 120-120 frtos.
4. a *Sváb* Károly féle 120 frtos.
5. a *Pollák* Jakab féle két 100-100 frtos.
6. a *Sváb* Sándor és *Lujza* féle két 100-100 frtos.
7. a báró *Popper* Lipót féle 100 frtos.
8. a dr. *Oesterreicher* Ede féle 100 frtos.
9. a *Fochs* M. L. féle 100 frtos.
10. a *Fochs* Johanna féle 100 frtos.
11. a *Schreiber* Mór és *Ernesztina* féle 100 frtos.
12. a *Sternthal* Arthur féle 100 frtos.
13. a *Neumann* Julia és *Miksa* féle 100 frtos.
14. a *Sváb* Lőrincz féle 100 frtos.
15. a *Schwarcz* Ábrahám és *neje* féle 100 frtos.
16. a *Kohn* Salamon és *neje* féle 100 frtos.
17. a dr. *Rózsay* József féle 100 frtos.
18. a dr. *Böhm* Jakab féle 100 frtos.
19. a *Singer* Vilmos féle 100 frtos.
20. a *Spitzer* Gerson féle 100 frtos.

21. a dr. *Goldberger* Adolf féle 100 frtos.
22. a *Wolfner* Gyula féle 100 frtos.
23. a dr. *Hirschler* Ignác féle 100 frtos.
24. a *Schreiber* Ignác és Fanny féle 100 frtos.
25. a *Schmidl* Mór és Mária féle 100 frtos.
26. a *Schwarz* Samu féle 100 frtos.
27. a hatvani *Deutsch* Bernát féle 100 frtos.
28. a *Gompertz* Zsigmond féle 100 frtos.
29. a *Stern* Ignác féle 100 frtos.
30. a *Machlup* Adolf féle 100 frtos.
31. a *Brachfeld* Adolf és Mária féle 100 frtos.
32. a *Bloch* Mózes féle 100 frtos.
33. a *Baumgarten* A. Fülöp féle 100 frtos.
- 34—42. *kilencz 100 frtos egyleti ösztöndíj*, mely utóbbi közül esetleg öt 50—50 frtos ösztöndíjban fog adományoztatni.

Pályázhatnak, szegény izr vallású tanulók, kik Magyarország valamely magasabb tanintézetén szorgalom és jó erkölcs által kitűnnek. Ily magasabb tanintézetekül ez alkalommal kijelöltek: *az egyetem, a műegyetem és az országos rabbiképző-intézet*. Pályázók születési és hiteles szegénységi, nemkülönb tanulmányi, különösen a folyó tanévben már tett előmenetekről szóló bizonyítványokat tartoznak folyamodványukhoz csatolni, minthogy azok különben figyelembe vehetők nem lesznek. A szükséges bizonylatokkal ellátott, sajátkezüleg irt pályázati kérvények, melyekben kitüntetendő az is, hogy folyamodó más oldalról, és honnan részesül-e ösztöndíjban és hogy ezen egyetelnél nyert-e már ösztöndíjat, — folyó évi február 10-éig dr. *Simon* József kir. tanácsos urhoz (Bpest V., Fürdő-u. 10) bérmentesen küldendők.

— **A magyar szó Nyitrán.** Meg van már az első orthodox hitközség, a mely magyar hitszónokot is szerzett. A czime titkár ugyan, de a funkciója és a hivatása a hitszónoké. Nem a miskolczi hitközségen mult, hogy ebben az irányban nem az övé az elsőség, mert hiszen Miskolczon már előbb, sőt évekkkel előbb is választottak magyar hitszónokot; de hát ők nem találtak olyan ügyes formát a magyar szó térfoglalására, mint a minőt talált a nyitrai hitközség. A nyitrai új magyar hitszónok *Himmler* Miksa dr. *Himmler* Fülöpnek egy b-gyarmati polgárnak a fia, aki a pozsonyi jesiván kezdte tanulmányait és mindig főlebb főlebb törve, Heidelbergbe ment, amelynek egyetemén doktoratust szerzett. A választás egyhangulag történt. Nekünk mindegy, hogy milyen czimen fogadták be a magyar szót a nyitraiak, a fő az, hogy befogadták, még pedig tót nemzetiségű vidéken s ezért szívesen köszöntjük a nyitraiakat. Az új papot a b-gyarmati ifjuság megválasztatása alkalmából meleg-hangu táviratban üdvözölte.

— **Ezüst lakodalom.** *Kohner* Ágoston, akit ő felsége mostanában tüntetett ki a vaskorona renddel, f. hó 5-ikén ünnepelte nejével ezüst lakodalmát. A pesti hitközség érdemes elnökének, a főváros társadalmi és közéletében előkelő szerepet betöltő testvérét ez alkalomból minden oldalról melegen köszöntötték; társulatok és egyesek, rokonok és tisztelők egyaránt ünnepelték. A jubiláló pár a maga ünnepét, régebbi szokásához híven, mások ünnepév tette s jócskekedetekkel jelölte meg. Így az izr. fiúváháznál 3000 frtos, a Brody Adél gyermekkorháznál 2000 frtos alapítványt létesítettek, a pesti izr. hitközségnek 1000 frtot, a fővárosnak pedig 500 frtot küldtek szegények közt való szétosztásra. Az ünnep alkalmából *Márkus* József, Budapest löpolgármestere meleghangu üdvözlő levelet küldött az örömpárnak, testületileg tisztelgett továbbá náluk az izr. fiúváház *Kohn* Sámuel dr. vezetése alatt, aki szép beszédett intézett

hozzájuk, az Angol bank tisztviselői, melynek *Kohner* Ágoston főtanácsosa és több egyesület.

— **Sionista háborúság** folyik Németország egyik legelőkelőbb lapjában, a »*Berliner Tageblatt*«-ban. *Glaser* Edward dr., a hirneves arabiai utazó, a ki most Münchenben van, kezdte. Egy nagyobb cikket küldött az idézett lapnak, a mely azt vezércikknek közölte. *Glaser* ebben a *Herzl* és *Nordau* inicziálta zsidó államalapítási tervet úgy állítja oda, mint amely a keleti beteg ember, Törökország végleges fölöstására volna az első lépés, a kezdeményező két hirneves író pedig csak báb Angolország kezében, a mely a palesztinai zsidó birodalommal az Indiába vezető utat akarná biztosítani. Mikor így a sionista mozgalom mai alakját egy nagy világpolitikai eseményként állítja oda, *Glaser* maga is elismeri, hogy szükséges az európai államok fölösleges zsidó államanyát, nevezetesen onnan, a hol különösen rossz dolguk van, — Oroszországban és Romániában — levezetni. A palesztinai zsidó államnak erős támasztékát látja a palesztinai zsidó kolóniákban és ezeket *Glaser* el szeretné pusztítani; ellenben egy más szerényebb zsidó kolónia alapítását ajánlja a tervezett zsidó birodalom helyébe, olyan helyen, a hol a nagyhatalmak érdekei sem érintődnek s mint ilyet — czélzásaiban — *Arábiát* jelöli meg. *Glaser* cikke nagyon éles egyébként és sziporkázó ötletekkel teszi csuffá *Herzl* és *Nordau* chimériáit. Az ily módon provokáltak természetesen nem maradtak adósok a felelettel és f. hó 4-ikén, szintén előkelő helyen közölt cikkekben megfelelnek *Glaser*nek a »*Berliner Tagblatt*« hasábjain, még pedig nem kevesebb ötletességgel és éllel, mint *Glaser*. Érdekes a szikrázó szellemeknek ez a mérközése, melynek facitja az, hogy ők igenis a palesztinai zsidó államot akarják megcsinálni, ennek érdekében a folyó évben egy *kolonizáló bankot létesítenek és tanulmányutra mennek Oroszországba*. Nevezetes kijelentéseikből az is, hogy a palesztinai zsidó államot *neutralisnak* akarják, a minő *Svajcz*, viszont azonban azt mondják, hogy a zsidó állam nem *nemzetközi* jogban biztosított, hanem csak olyan állam volna, a mely közjogilag (öffentlich rechtlich) biztosítana otthont »az olyan zsidók számára, a kik mai otthonukban asszimilálódni nem tudnak, vagy nem akarnak.« Így a belső állapotok biztosítottak volnának, de hogy a külső nemzetközi jogi helyzet minő volna, arra *Herzl* és *Nordau* adósok maradnak a felelettel. Pedig ez volna az első kérdés.

— **Az antizemitizmus atyja.** *Bismarck* herczeg, az ő életének alkonyán összehékül a zsidósággal. Egy bécsi lap interwieverje olyan nyilatkozatokat közöl a szájából, a melyek erényeket, társadalmi erőket és gazdasági kiválóságokat is látnak a zsidóban. A néhai vaskanczellár, a ki államférfiúi nagy kvalitásaival most a csöndes szemlélődésre van kárhoytatva, furcsán tűnik föl mostani kijelentéseivel. Husz évvel ezelőtt ő szabadította Európára az antizemitizmust, a keresztény-szocializmust, amely csödbe került ugyan Németországban; de a nagy államférfiu nyomában járó kis államférfiak és epigonok révén utána kezdett virágozni és most van teljességében szinte egész Európában. *Bismarck* a neki kellemetlen zsidó államférfiak, *Lasker* és *Bamberger* és társaik ellen uszította az antizemitizmus csahosait és most, mikor ezek őt már nem bánthatják, mert szembe nem kerülhetnek véle, nagyon természetes, hogy *Bismarck* nézete megváltozott a zsidóságról. *Bismarck*nak ez a nézetváltozása most nem használ s az ő nyilatkozatának értékét az ő saját antizemita teremtményei csak úgy devalválják, a mint mi a magunk szempontjából sem tudunk neki valami epochalis jelentőséget tulajdonítani. Csak egy epizód az

egész, a mely tán nem is igaz. Jelentősége akkor lett volna a Bismarck nézetének a zsidóságról, a mikor ő hatalma teljességében állott, a mikor Europa sorsát intézte s a mikor az antizemitizmus följújtásával is megajándékozta a világot. Bismarck ma egy csöndes szemlélő, aminő van sok, a kik Bismarcknál sokkal különben nyilatkoznak a zsidó »faj«-nak kvalitásairól és erényeiről.

— **Az a bizonyos »Bettelheim rabbi«**, kit a héten a néppárt kamarása a képviselőháznak föltalált, tulajdonképen nem is annyira rabbi. Hogy honnan tudjuk? — hát onnan, hogy *haldoklóhoz* hívták. Mi dolga rabbinak a haldoklónál? Hogy nem Gajári őse volt, az plane bizonyos. A Gajári elődei, s ezt tán ő maga sem tudja, Áhron törzséből valók voltak (3000 éves nemesi levél ez, méltóságos kamarás ur!) kiknek tudvalevőleg haldoklónak szóbájába lépniök nem szabad. A Bettelheim rabbi tehát nem volt rabbi és nem volt Gajári őse. Sőt nem is volt Bettelheim. Mert a »Neuer pfaßenspiegel«-ben, hol Rakovszky István vicceze meg vagyon írva, *Krebsnek* hívják a — plébánost, kí a haldokló halálát megsürgeti.

— **A debreczeni hitközség képviselöje Reichmann** Ármin elnöklete alatt a napokban ülést tartott, a mely alkalommal tudomásul vették az új templom házi építésére vonatkozó s előző számunkban már jelzett számadásokat. A képviselő-testület azután az építbizottságnak és a hitközségi elöljáróságnak a fölmentvényt megadta, míg Reichmann Árminnak a templom építése körül tanusított nagybecsü munkásságáért jegyzőkönyvi köszönetet és elismerést szavazott. Majd a folyó 1898. évi költségvetés tárgyalása került sorra s ennek keretében *Krausz* Vilmos főrabbi szívetését — munkássága értékének elismerésül — 600 forinttal fölemelte, fölemelték továbbá *Burger S. József* hitközségi jegyző fizetését is 600 frttal jutalmául 7 évi szolgálatának és különösen a templomépítés idején tanusított nagy szorgalmának. A képviselőtestület különben elfogadta a költségvetést, mely azt bizonyítja, hogy a nagy kiadásokkal járt építkezés ellenére is a debreczeni hitközség anyagi erői meggyarapodtak.

— **Alapítványok.** Özv. *Milko* Jakabné Szegeden, vidéken nem mindennapi bőkezűséggel gondoskodott elhunyt élettársa emlékére. Halálának évfordulóján több szegedi egyesület javára 6500 frtnyi alapítványt tett, most pedig ismét 2000 koronás járadékkötvényt adományozott a szegedi leányegyesületnek, azzal a rendeltetéssel, hogy ezen alapítványok kamatai szegények vagy szegény tanulók élelmezésére fordítandók.

— **Az osztrák magyar bank cenzorait** a budapesti igazgatóság most választotta: E szerint a főintézet öt cenzor közé *Adler Lajos*, *Fleischl Sámuel* és *budai Goldberger Berthold* kerültek.

— **Fővárosi választások.** F. hó 5 ikén Budapest törvényhatósága ismét tisztviselőket választott. Eme tisztviselők közé, kiknek hivatala részben nobile officium, többen kerültek hitfeleink, a mi igazolni látszik azt a tényt, hogy a főbb tisztviselők közé, a mint irtuk, *Scheermann* tiszti főorvos kivételével azért nem került zsidó hitű, mert a régebbi szolgálatuk között ilyen nem akadt. Az újabb választások során a 10 városbíró közé bekerült *Brüll Mór* dr. (V. ker.) és *Grünwald Mór* (VII. ker.). A fizeléstelen árvaszéki ülnökök között pedig a következőkkel találkozzunk: *Deutsch Sámuel*, *Politzer Gusztáv*, *Mandello Károly* dr., *Schwartz Samu*, *Mandl J. Ignác*, *Wellisch Alfréd* és *Grauer Vilmos* dr.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló bizottságot** most alakították meg. Ebben a bizottságban olvasóinkat közelebbről is érdeklő ezen nevekkal találkozunk: *Baumgarten*

Izidor dr., *Nagy Sándor* dr., *Tarnay János* dr., továbbá: *Basch Gyula* dr., *Darvai Fülöp* dr., *Feleky Béla* dr., *Fränkel Sándor* dr., *Fried Vilmos* dr., *Garai Benjamin* dr., *Glücklich Emil* dr., *Gold Simon* dr., *Gyöngyösy József* dr., *Kelemen Gyula* dr., id. *König Vilmos* dr., *Környei Ede* dr., *Messinger Simon* dr., *Meixner Emil* dr., *Visontai Soma* dr., *Wittmann Mór* dr.

— **Kitüntetés.** *Weisz* Somát budapesti szerb alkonzult és a szerb kir. keresk. muzeum igazgatóját a szerb király a takova-rend tiszti keresztjével tüntette ki.

— **Elöléptetés.** A *Gizella gőzmalom* igazgatósága eddigi czégvezetőjét, *Krausz Zsigmondot*, helyettes igazgatóvá nevezte ki.

— **Mit érnek a szolnoki zsidók?** Erre igen érdekes feleletek hangzottak el a vármegyénk minapi közgyűlésén. A szolnoki zsidók t. i. templomot akarnak építeni és erre nincs pénzük. Kértek hát a várostól, amely késznek is nyilatkozott arra, amint annak idején rendre megirtuk, hogy a zsidó hitközség számára 60,000 frtot vesz kölcsön s ezt a zsidó hitközségnek engedi át, hogy apránként törlessze. Nagyon fölemelő momentum volt az, amikor és ahogyan ez megtörtént. A város határozata azonban a törvény utja szerint a vármegye közgyűlése elé került jóváhagyás czéljából. Itt ugyan nem ment a dolog olyan simán, mint a városnál, de miután a szolnoki zsidók értékét megállapították, mégis ment. Egy vármegyei bizottsági tag t. i. azt mondta, hogy a szolnoki zsidók hitközségi adója ugyan már olyan nagy, hogy a templom révén újabb adókat el nem bírnak. Ez szép, de ezután következett a java. Azt mondta ugyanis a fölszólaló, hogy miután az izr. honpolgártársak mindenütt meg tudnak élni, nincs kizárva annak lehetősége, hogy a magasabb hitközségi adók miatt a szolnokiak egyszerűen *megszöknének s így zsinagógájuk meg terheik a város nyakán maradnak.* *Lippe Vilmos* dr. a szolnoki hitközség érdemes elnöke azonban — amint jó jogászhoz illik — erre az ellenvetésre csöppet sem zavarodott meg. — Ez kérem, — mondotta egy *hatalmas okkal több*, a város által megszavazott kölcsön helybenhagyására, mert ha Szolnokról minden zsidó elszökik, az megér a városnak hatvanezer forintot! Meghajlottak e megezáfolthatatlan argumentum előtt, mert gyorsan kiszámították, hogy 1235 zsidó lélek lévén Szolnok városában (a tiszteleibeliak kivételével), egyre 48 frt 50 kr. esik, annyit pedig egy szolnoki zsidó testvérnek között is megér. — Erre aztán a kölcsön megszavazását helyben hagyták. Ilyen kedélyes minálunk az antisemitizmus. Egy jó ötlet előtt menten leszerel.

— **A templomnak.** *Tapolczáról* írják nekünk, hogy *Pollákné Frisch Adél*, lapunknak ez a kedves munkatársa, az ottani zsinagógának egy igen díszes és értékes porócheszt (írásartó függönyt) adományozott. Evvel az ajándékkal a megszorodott szívé anyja áldozott nem rég elhunyt fia kedves emlékének.

— **Főolvasás.** A mivel mi itt Budapesten megbirkózni nem tudtunk, azt szépen nyélbe ütötte és feleszti egy igazán buzgó, jeles fiatal pap odaadása, no meg a szükséges elemek rátermettsége, jóakarata. A zsidó iparos és kereskedősegedeket dr. *Venetianer Lajos*, upesti főrabbi egyletté tömörítette, melyet nagy szeretettel ápol és a melyben hetenként oktató, nemesítő előadásokat tart, ápolva velök a tagokban a hit, a hazafiság és az emberszeretet nemes tűzét. Mi itt Pesten annak idején megbuktunk a mi legényegyletünkkel, melybe nem odavaló elemek kerültek, melyek a szép alkotást megmetyeltyezték, úgy, hogy rövid főnnállás után föl kellett azt oszlatni. Az upestiben, a mely, mint mondottuk, szépen főnnáll és napról-napra lendül, f. hó 6-ikán este a mun-

káról és a mesterségekről a régi zsidóknál nagy közönség előtt fölolvasást tartott Szabolcsi Miksa, az »Egyenlőség« szerkesztője. A fölolvasás után, melyet a hallgatóság lelkesen megéljenzett és melyet lapunk más helyén egész terjedelmében közlünk, dr. Venetianer Lajos főrabbi lelkes szavakban mondott köszönetet az ép oly élvezetes, mint tanulságos fölolvasáséért, mely könnyed, népszerű nyelven igazán becses tanulmányt nyújtott. A fölolvasóestélyre az egyesület tagjain kívül eljöttek Weisz Mór, gyáros, hitközségi elnök, ki az egyesületnek védnöke, dr. Lichtmann Henrik, dr. Elsner Simon és Schön Bernát előjárósági tagok; a hitközség előkelő tagjai közül: Klein Ármin, volt chevra-kadischa-elnök, Silbermann Izidor, a Gyermekbarát-egyesület elnöke, Steininger Gyula, alelnök, dr. Lichtmann rabbi, Ladányi Emil, Bpestről id. dr. Glass Izor, ezredorvos és mások. A Singer-vendéglőben rendezett vacsoránál megeredtek természetesen a fölköszöntők. Dr. Venetianer szép szavakkal méltatta az »Egyenlőség« működését és mint felekezeti lap egyenesen páratlan befolyását, terjedtségét, mit főképen annak tulajdonít, hogy a lap mindig össze tudta egyeztetni a hazai érdeket a felekezeti célokkal. Élteti az »Egyenlőség« szerkesztőjét, Szabolcsi a főrabbit és a hitközségi elnököt aposztrofálván, poharát arra a szép harmoniára üríti, mely az előjáróság és a rabbi közt fönnáll és mely az újpesti hitközséget, ha fiatal is, de tagja számaira nézve ma az ország ötödik hitközsége, csakhamar intézmények dolgában is az elsők közé fogja emelni. Weisz Mór Szabolcsi Miksánét, a kedves »kiadóhivatal«-t köszönti, dr. Venetianer lelkes toastban élteti id. dr. Glass Izort, ki mintaképe a buzgó hitközségi tagnak, a jó zsidónak és jó hazafinak. Ugyancsak dr. Glasst köszönti dr. Elsner is, mire az aposztrofált pompás humorral mondott toastban felelt, éltetvén az újpesti hitközséget és ritka derék papjától teremtett legényegyesületet. A fölköszöntőknek éjjel 11 órakor az utolsó Budapestre induló villamos vetett véget.

— **Halálhírek.** Löwy Mór dr., a tamassii járásorvos, december hó 26-ikán 57 éves korában elhunyt. A humánus érzelmű orvost, sok rokon és tisztelő gyászolja.

Előző számunkban irtuk, hogy Steinhardt Márk, a makói izr. hitközségi iskola igazgatója múlt év utolsó napján elhunyt. A megboldogult, aki félszázadnál tovább állott a tanügy szolgálatában, a szabadság harcban főhadnagyi rangra emelkedett vitézségével, de élete végeig — 78 éves volt — a maga erejéből kereste meg kenyerét, ámbár gyermekei is, kik tekintélyes társadalmi állást töltenek be, szívesen szereztek volna meg számára a jól eső pihenést. A szakadatlanul munkának élt agg pedagogust nagy részvét mellett temették.

Schmidl Lázár, Schmidl János győrszigeti gyáros édesapja, munkás életének 72-ik évében, és házasságának 46 évében elhunyt. A megboldogult ravatalánál Fischer Gyula dr. főrabbi bucsuztatta az elköltözöt, méltatván azt a munkásságot, melylyel családjának jólétét, a szegényeknek segítséget és enyhülést adott. Temetésén a város színe-java vett részt és számos egyesület küldött-sege jelent meg.

Eldlitz Paulina asszony, szül. Taubels, kit a főváros legelőkelőbb zsidó társadalmi osztályaihoz fűzött szoros rokoni kötelék, 77 éves korában Budapesten jobb létre szenderült. Wahl Albert lovag, vasútigazgató, csepeli Weisz Manfréd közeli rokonukat vesztették az elköltözöttben, akiknek gyászában az elhunyt több unokája, ükunokája és nagyszámú tisztelő osztozik.

Braun Fülöp dr. szabolcsmegyei volt járás- és közorvos, ki a felekezeti ügyeknek is egyik lelkes munkása volt, Nyíregyházán f. hó 6-ikán elhunyt. Budai Emil dr. gyógyszerész édesapját vesztette az elköltözöttben, kinek halálát nagy számú tisztelője fájlalja.

— **Eljegyzések.** Kunosi Frigyes, a Kunosi Vilmos és fia-féle, jönevű budapesti nyomda ösmert társtulajdonosa és rajzoló művésze eljegyezte a szépséges Deutsch Erzsike kisasszonyt, Deutsch Károly, tekintélyes budapesti polgár és többszörös háziur leányát.

Havas Izsó, budapesti gyáros leányát, a bájos Havas Tercsi kisasszonyt eljegyezte Fanto Ernő, a Vasadi és társa budapesti cég egyik főnöke.

Dr. Friedmann David, a zsolnai hitközség jeles, fiatal rabbija eljegyezte Wolfssohn Ilona kisasszonyt, Wolfssohn N. morvaországi lomnitzi rabbi leányát.

— **Esküvő.** Grosz Nándor, a nagysurányi cukorgyár és finomító részvénytársaság főhivatalnok, feleségül vette a legszűkebb családi körben Nagy Klára, szül. Weisz asszonyt, Weisz Nándornak (Grosz és Weisz cég) leányát.

— **Zsidó bíró.** Bonyhádon a minap választották meg a község bíráját. A választás Bruck Jakabra esett, aki az ottani orth. hitközségnek egyik legtevékenyebb tagja.

— **Zsidó bevándorlás Amerikába.** Az amerikai zsidó bevándorló társaság filadelfiai közgyűlésén Löwy elnök beszámolt a zsidó bevándorlásról. E szerint az Egyesült Államok területére 1897-ben 230,000 ember vándorolt be, akik közül 22,000 volt zsidó hitű. A zsidó hitű bevándorlók száma az előző évben 30,000-re rugott.

— **Az »Ifjuság« az »Egyenlőség«-nek kiadásában megjelenő ez a gyermek-újság a jövő vasárnap kerül megint a kis emberek kezébe, diszesen, fürgén, sok szép és okos mesével. Az Ifjuság a mostani számmal új czimképet kap, amelyet egy jeles piktör: Zilzer Antal rajzolt. A többi képek is szépek, művészi kivitelűek és mindenkor napi érdekűek lesznek, aminthogy az Ifjuság egész szövege is igyekszik az újság jellegét megőrizni. Az Ifjuságra előfizetni most az új polgári évtől kezdve is lehet és pedig az Egyenlőség előfizetőinek kedvezményes áron: egész évre 2 frtjával, félévre 1 frtjával. Mások: egész évre 3 frtért, félévre 1 frt 50 krért rendelhetik meg az Ifjuságot.**

* **Családi és nemesi czimerek, régi festmények javításait, olajfesményeket, művészi kivitelben eszközöl: Lanhart Vilmos, arcképfestő műintézete, Budapest, VIII., Hunyady-utca 27. szám (saját házában). Telefon.**

Egy vallás, két vallás...

— Regény. —

I r t a: H a b e r S a m u.

(81. folytatás.) *

— Sok tekintetben igaza van felelt Árpád, az Eisen Saul beszédére. — Én magam is látom, hogy édes apám — bár nem illik róla így beszélnem — szinte a hitközségi ügyek betege. Én ugy a távolról is látom, hogy a kenyérkereset dolgát is könnyen veszi a hitközségi ügyek miatt és ha ez nem így lett volna, közte és Krakauerék között soha olyan szoros viszony ki nem fejlődhetett volna, amelyből majd hogy családi kötelék lett. Ebből a

* Lásd az »Egyenlőség« múlt évi 52. számát.

hitközségizdésből fakadt az a harag is, amelyet szüeim amint mondják — fájdalom — önök ellen táplálnak és amely harag most utjában áll az én boldogságomnak. . . Apámnak e gyöngéjét azonban most javunkra fordíthatjuk — folytatta Árpád rövid megállapodás után, melynek csöndjét Eisenék nem zavarták meg. — Igaza van Eisen urnak, én is tudom, hogy apám Krakauerre nehezelt. Nehezelt két okból. Először mert a mult vasárnapi hitközségi közgyűlésen majd elejtette, másodsor mert tegnap, mikor von Krakaueréknél jártunk, onnan nem éppen barátságosan váltunk meg. Ezt a helyzetet most ki nem használni, botorság volna. A kivezető ut az, amit Eisen ur megjelölt: a kibékités. De micsoda kibékitésről lehet itt szó? Odaát a másik község, az, a melyik hitűnek nevezi magát, forrong. Ott az a néhány tag sem fér össze egymással. A Gase mószerer valami rettentő dolgokat mesélt nekünk erről tegnap este. A levizipuskázott nép nem enged; azoknak Krakauer nem kell többé. Ide, a másik község élére állítani Krakauertnehez lenne; az én szempontomból baj is, mert akkor apámmal megint összekerülnek és keresztül huzigálnák minden tervünket, szándékunkat.

— Milyen tervekről beszél, doktor ur — kérdezte Eisen Saul némi megütődéssel.

— Hát a községek összebékítéséről az én szüeimmel való összebékülésről — és — és, ami fő — akadozott Árpád — arról, amiről Eisenné asszonyommal beszélünk az imént, Rebeka lányuk meg az én szívem dolgaról.

— Aha, ezt nem is tudtam! — mondta Eisen elmosolyodva — azaz, hogy halottam felőle, doktor ur. De csak tessék folytatni. Igen, igen beszéljen csak a tervekről.

— Azt mondtam, hogy ha a régi községnél Krakauerrel összekerülne az apám, keresztül huzigálnák tervünket. Hogy világosabban szóljak, apámnak első dolga az volna, hogy régi kedves szándékát megvalósítsa és családi köteleket létesítsen köztünk és Krakauerék között.

— Világért sem akarjuk ebben megakadályozni — vágta közbe Eisenné.

— De kérem, — pattant közbe Árpád hevesen. — Én Eulalia kisasszonnyal már leszámoltam és abból a dologból, ami a kile száján forog, semmi sem lehet. Én azért jöttem és abban mesterkedem most, hogy a szívem szavát kövessem és a Rebeka kisasszony kezét nyerjem meg. Erre, amint mondom, — ama hozzájárulás, bejegyzés után, melyet Eisenné asszony és Rebeka kisasszony is szíves volt velem éreztetni — csak egy mód van: a szakadás mélyítése Krakauer és édes apám közt, és teljes elkülönítésük egymástól. Helyesebben szólván, nem szabad nekik kettőjüknek egy községben, egyelőre legalább vezető szerepet játszaniok. Ugy gondolom ezt elérhető, hogy — amint Eisen ur szíves volt följajnlani — édes apámat bejuttatnak a régi községbe Eisen ur helyébe gabenak, von Krakauert pedig hagynók a maga utján. Eisen ur önként ajánlotta föl ezt az áldozatot, tehát nem bántaná önértétét sem, ha apámnak kellene helyét átengednie; apám ellenben, akinek annyira minden vágya, minden gondolata az ilyen tisztség, hogy emiatt hitt haza Budapestről, és az első dolga nem a családi ügyek rendezése, hanem a gabeság kérdése volt — ilyenformán egészen megbékülne a sorsával, a világgal, önökkel és mindenekkel. Anyámnak pedig majd csak tudnék a lelkére beszélni. Ő csak hirtelen haragu, apámat erősen kordában tartja, de ha a magáénál erősebb akarattal találja magát szemben, hirtelen megjuhászodik. No meg engem is szeret egy kicsikét, és ennek az ő nagy szeretetének is segitenie kell az én dolgomat.

— Doktor ur — mondotta Eisen — nagyon jól kiczirkalmazott itt mindeneket. Ami engem illet, én szívesen lemondok — amint ajánlottam is — édes apja javára és így tulajdonképpen odajutunk, ahonnan kiindultunk. Községi dolgokban értem. Mert látja, a doktor ur édes apja csinálta ezt az egész kavarodást, a két felé szakadást, az ellenségeskedést, a kellemetlenségeket — főképpen pedig a hitű orthodox kilet von Krakauerrel, aki leányát zárdában neveltette és aki — talán tud róla — éppenséggel annyira nem orthodox, mint a mennyire nem az a legmodernebb zsidó. No, nem azért mondom, mintha von Krakauert be akarnám feketíteni; eszem ágában sincs, érdekemben sem áll. Addig míg árthattam volna neki, nem szóltam. Most nélkülem, rajtam kívül álló okokból megfordult a helyzete, a saját emberei a saját községe támadtak ellene és önök is, maga is doktor ur, meg a gyűlés is végeztek vele. Én azt sem bánám, ha nálunk, a mi községünkben von Krakauer lenne újra elnökké. De a doktor ur nem akarja. Nem kívánja összehozni ismét az édes apjával. Helyes, ezt is elfogadom; kijelentem azonban, hogy nem a magam érdekéből teszem és nem azért, hogy a leányomat foktő alá hozzam. Én a doktor ur kezét most sem akarom megkötni. Hitközségi életünk egymaga megérdemli — azt a nekem csekély áldozatot, amit hozok. Vallásunk egysége, a békesség, amelyre reászorulunk, megkövetelhetnek minden igaz zsidótól, aki lelkében az, ennyi önzetlenséget és lemondást.

(Folytatása következik.)

**Legismeretesebb
magyar
gyártmány.**

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó
felvilágosítással és tanácsal,
ugyszintén
általános árjegyzékkel
vagy részletes
költségvetéssel,
szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső vácsi-út 7. szám.

— Czimre ügyelni tessék! —

A selmeczbányai izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A selmeczbányai izraelita hitközségnél f. é. április hó 1-én üresedésbe jön a kántori állás, melyre ezenel pályázat hirdettetik. Azon magy. állami polgárok, kik ezen 600 frt évi fizetés és 100 frt lakbérrel egybekötött állást elnyerni óhatják, sziveskedjenek február hó 15-ig, a kitűnő előimádkozói, sochet-ubodek, vekoreh és mohel képességeket igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványokkal, alulírott elnökséghez fordulni. Próbaelődást tartani csak az erre meghívottnak engedtetik meg, az útiköltségek csak a megválasztottnak pótoltatnak meg.

Selmeczbánya, 1898. évi január hó 9-án.

Dr. Goldstücker Márk,
hitk. elnök.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz.

Budapest, VI., Teréz-körút 40—42. sz.

1897. évi december hóban 739 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 15,242 frt 86 kr. fizettetett ki.

1897. január hó 1-étől december hó 31-éig beirt összes jutalékrészek száma 7281 és a kifizetett nászjutalékok összege 230,010 frt 40 kr.

Az intézet fennállása óta, tehát összesen 2.416,768 frt 91 kr. fizettetett ki.

HIRDETÉSEK.**KÉ****PES CSALÁDI LAPOK.**

Szerkeszti: dr. Tolnai Lajos; kiadja: dr. Murányi Ármin.

Előfizetési árak a

»HÖLGYEK LAPJA« és a »REGÉNY«

melléklettel együtt:

Egészévre 6 frt. — Fél évre 3 frt. — Negyedévre 1 frt. 50 kr.

Mutatványszámokat

kívánatra ingyen és bérmentve küld a

»Képes Családi Lapok«

kiadóhivatala

Budapest, V., Vadász-utca 14.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkóraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlálásért kezeskedik a özég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

VESZTETT BOLDOGSÁG.

— Verses regény. —

Irta: Erdélyi Zoltán.

A M. T. Akadémia által a »Nádasdy«-díjjal jutalmazott pályamű.
Nógrády Gyula kilencz rajzával. — Vászonkötésben ára 3 frt.

A »Franklin Társulat« kiadása.

Kapható minden könyvkereskedésben.

„THE GRESHAM“

életbiztosító-társaság
LONDONBAN.

Magyarországi fiók:

BUDAPEST,

V., Ferencz József-tér 5/6,
a társaság házában.

Ausztriai fiók:

BÉCS,

Giselastrasse 1. sz. alatt,
a társaság házában.

A társaság vagyona 1895. decz. 31-én kor. 147,562.080.—

Évi bevétel biztosítások és kamatból
1895. évi december 31-én > 27,094.875.—

Kifizetések, biztosítási és járadéki szer-
ződések, valamint visszavásárlások
stb. után a társaság fennállása
óta (1848) > 321,644.530.—

Az 1895. évben a társaság 8761 köt-
vényt állított ki > 82,267.300.—

összeg értékekben.

Prospektusokkal és díjtáblázatokkal,

melyek alapján a társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal díjmentesen szolgálnak az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb városában az ügynök urak és a

magyar és osztrák fiókok.

H-alaku aczél patkó-sarok.

FOLYTON ÉLES,

a legjobb styriai aczélból, koronálépes lehetetlen, biztos járás által a lovat kíméli, használatban olcsóbb, mint a közönséges patkó-sarok.

Árúlapok ingyen és bérmentve, kapható:

KASZAB ÉS BREUER

patkoló anyagok és csavarárú gyárában

Budapest, VI., Eötvös-utca 42,

és minden jobb vas-kereskedésben.

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

AZ

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

AZ „ANKER”

élet- és járadék-biztosító-társaság.

Igazgatóság:

BÉCS, I., Hoher Markt 11.

ANKER-HOF.

Magyarországi vezérképviselőség:

BUDAPEST, Deák-tér 6. sz.

ANKER-UDVAR

a társaság saját házaiban.

Társasági vagyon 117 millió korona

Biztosítási állomány 472 » »

Eddigi kifizetések összege 192 » »

Megtámadhatlan kötvény.

Méltányos feltételek.

Hadkötelezetteink biztosítása háboru esetére pótdíj nélkül.

➡ Nagy nyereséymegosztalékok. ⬅

== Előnyös gyermekbiztosítások. ==

Prospektussal és fölvilágosítással szolgál a fenti magyarországi vezérképviselőség, hová ügynökségek iránti ajánlatok is intézendők, valamint a társaság ügynökei.

Szalay Gyula

mű-orgona építő intézete
SZÉKESFEHÉRVÁROTT.

Elfogad megrendeléseket új templom- és hangverseny-orgonák építésére, a legújabb rendszer szerint, mérsékelt áron, az ország bármely részében; valamint orgonák javítását és hangolását eszközli a lehető legrövidebb idő alatt.

(50 kr. bélyeg-másolat.)

Bizonyítvány.

Mely szerint alulírott vallasközség előjárósága részéről hitelesen bizonyították, hogy Szalay Gyula székesfehérvári lakos, műorgona-építő úr, a Székesfehérvári vallasközség templomába egy 16 szolo és 8 mellékváltozású előjátszó, pedálos új légnymatu (pneumatikus) orgonát épített, mely orgona úgy a szerződésben foglalt pontozatok és feltételek szerint mint az orgona felülvizsgálata meghívott Chován Kálmán budapesti kir. zeneakadémiai tanár úr véleménye szerint is a mű belső szerkezete, a légnymás ügyes alkalmazása, ugyancsak a regiszterek kiválasztása és összeállítása, valamint azoknak sokféle kombinációban való alkalmazhatósága által, továbbá annak kellemes tiszta hangja és különösen díszes külső kiállítása által a vallasközség teljes elismerését vívta ki magának, miért is nevezett Szalay Gyula műorgona-építő urat, mint szakmájában kiváló képzettségű mestert a legjobb lelkiismerettel, ajánlhatjuk az orgonákat építtető hitfelekezeteknek és azok előjáróinak.

Kelt Székesfehérvár, 1894. december hó 12-én.

A Székesfehérvári izr. vallasközség előjárósága:

Schelnitz Sámuel,
hitk. jegyző.

Dr. Neumann Bernát,
hitk. elnök.

BELÉPÉSI FÖLHIVÁS

A Budapesti Kölcsönös Segélyző-Egylet mint Szövetkezet

➡ VIII. évtársulatába. ⬅

Ezen évtársulat 1898. évi január 1-én kezdődik és 1903. december 31-én végződik. Bárki tetszés szerinti számban jegyezhet üzletrészeket. Minden üzletrész után hetenként 1 korona fizetendő. A hat év letelte után az évtársulat feloszlik, az összes jövedelem a résztvevők között felosztatik és mindenki készpénzben megkapja a befizetett tőkét a felmerült haszonnal együtt. — Az egyes üzletrészek a múlt évben 6%-ot jövedelmeztek, miért is a tőkebefektetésre az intézet igen alkalmas.

Az intézetnek tehát két czélja van: egyrészt tagjai között a takarékoságot előmozdítani, másrészt a tagoknak könnyen, heti részletekben visszafizethető olcsó kölcsönt nyújtani.

Előnyei: Kölcsönt más, mint egyleti tag nem kap. Minden üzletrész után 200 korona, illetőleg 300 korona kölcsönt engedélyeztetik. Az adós a kölcsönt visszafizetni nem tartozik, hanem kötelezi magát az intézet, hogy a kölcsönösszeget az adósnál hagyja azon esetre, ha a heti részleteket és időközi kamatokat pontosan megfizeti, mely esetben a 6. év végével ez járulékába betudatik.

A megszavazott kölcsönből levonások, a csekély kamaton kívül, nem eszközöltenek, mert az intézet alapszabályai és ügyrendje semmi biztosítéki alapot, sem utánfizetést nem ismernek. Az eddig

készpénzben befizetett törzstőke 3.000,000 korona.

A tulnyomólag kisebb kereskedőknek, iparosoknak kiadott kölcsönösszeg 2.800,000 koronát tesz ki. A lefolyt évben felszámolt I-ső évtársulat tagjainak befizetett tőkéjük és reáeső haszonjuttalék fejében 713.850 korona 50 fillért fizetett ki készpénzben.

== Az új évtársulat betéteire már most lehet előjegyezni. ==

A január hó 1-je után belépők kötelesek az elmulasztott heti befizetéseket késedelmi illetékekkel együtt egyszerre megfizetni.

Felvilágosítás nyerhető és előjegyzések eszközölhetők az intézet irodai helyiségében
V., Arany János-utca 18. szám.

Az igazgatóság.

„VICTORIA”

cs. és kir. szabadalmazott

önműködő kézi himzőgép

mindenki, tanítás nélkül, a legszebb, legtartósabb himzéseket, mindenféle szövetre végezheti. Családoknál igen kedvelt, tanintézetekbe bevezetve azért is nélkülözhetetlen minden háznál kik szeretnek himezni, mert »Victoriaival« ötszörte gyorsabban himezhet mint kézzel és tartósabb a vele himzett mint a kézi himzés. Olcsóságánál fogva pedig, mindenki megszerezheti. Legalkalmasabb karácsonyi és újévi ajándéknak.

Minden géphez három tű és egy használati utasítás van csatolva.

Ára NÉGY forint.

Hozzávaló pamut, rajzok és rámák a legjutányosabban számitatnak.

»VICTORIA« himzőgépgyár
Budapest, VII., Garay-tér 19.

Macsoszgépek végelárusítása.

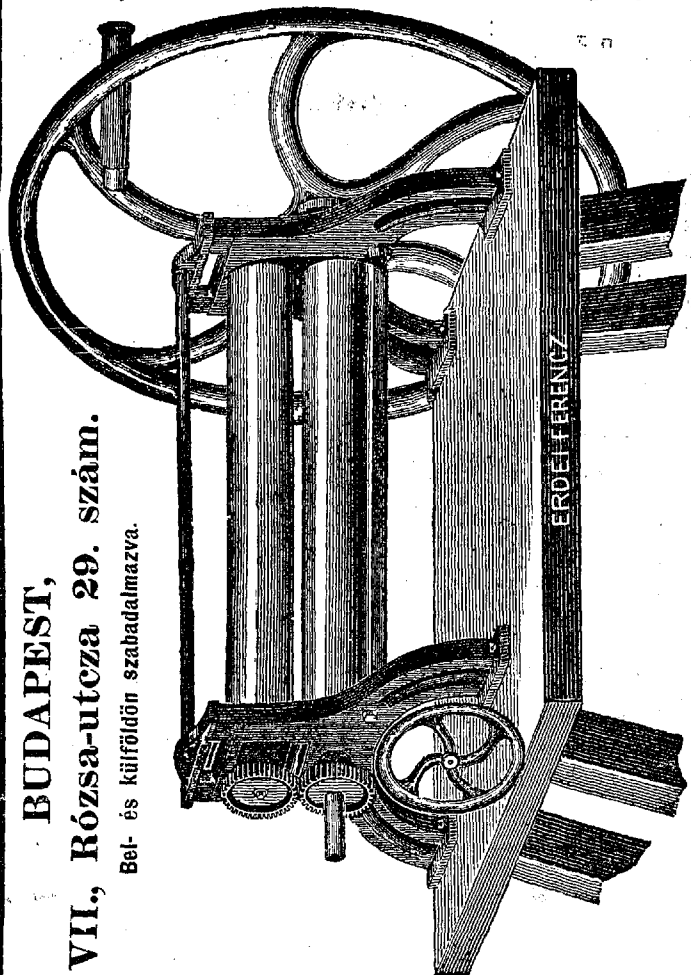
Az üzletből való visszavonulásom folytán macsoszgépeim készletét leszállított árak mellett végkép elárusítom.

FEIWEL LIPÓT

Budapest, VI. ker., Aradi-utca 60. szám.

ERDEI F. és TÁRSA

macsosz váltó- és radirozó-gépe.

BUDAPEST,
VII., Rózsa-utca 29. szám.
Bel- és külföldön szabadalmazva.

Az „Erzsébet” Gőzmalom Társaság BUDAPESTEN,

mely a »PANNONIA« gőzmalom átvétele óta, a husvéti lisztek gyártását folytatja ajánlja a husvétkor használatos lisztfajtákat

megfelelően

a budapesti gőzmalmok eredeti lisztszámainak, melyek az itteni rabbinátus és különösen főtisztelendő Pollák Lipót rabbi úr,

s z i g o r u a n r i t u á l i s

főlügyelete alatt készítettnek.

Szives megrendelések a legolcsóbb napi árak mellett fogantositatnak.

Czim: „ERZSÉBET” Gőzmalom Társaság Budapest.

Gyöngyszemek a talmudból és midrásból.

— Forrásokból szedve: Szabolcsi Miksa. —

Igaz el nem hagytad magadat a szerencsétlenségben, de azért még nem vagy egész férfiú. Mert ime, nem állottad meg helyedet a szerencsében. Elkábultál, elbizakodtál. Ez az, mit a bölcsök tanítanak: a szerencse jobban próbára teszi az embert, mint a szerencsétlenség.

*

Kevés embert láttam, kik meg volnának elégedve sorsukkal, de még kevesebbet, kik nem volnának megelégedve eszükkel.

*

Ha mindenhez értesz, semmihez sem értesz alaposan.

*

Tiszteljétek a régi szokást még akkor is, ha nem tudtok benne fölfedezni mást, mint, hogy régi.

*

Azt mondják, Kamczan (a zsugori) azért ajándékozta meg a szegényeket közvetlen a halála előtt, mert akkor már ugyanis másnak a pénzéből (örököseiből) adott.

*

Mégis különös, hogy némely bölcs ember cselekedni, mindig csak ostobán cselekszik.

*

Igaz, hogy ez a bölcs ember kiváltsága. Mert míg ő cselekedhet ostobán is addig az ostoba nem cselekedhet bölcsen is; de ha a bölcs csak ostobán cselekszik, mi különbség közte és az ostoba között?

*

Olyan bölcsök is vannak, kik csak mások számára azok.

*

»Légy jó és becsületes és üdvözlés a mostani hitedben is,« szolt rabbi Eliezer egy előkelő pogányhoz, ki azért jött hozzá, hogy arra kérje, venné föl őt Izrael közösségébe.

*

Csak egyetlen egyszer térített Izrael, de kegyesen megbűnhődött ezért is (Hasmaneusi Hyrkan király legyőzte és a zsidó vallásra térítette az idumeusokat, a kik később [Herodos és dinastiája] megrontóivá lettek Izraelnek.)

*

Az orvos, ki olcsón gyógyít, bizonyára azt a keveset sem érdemli meg.

*

A jeruzsálemi szentély földulása után megszűnt a próféczia. Azóta a bolondok meg a szédelgők jósolnak.

*

A korpáénál is könnyebb a súlyod, fiam, ha feleséged családjára szorulsz.

*

Dicsérték rabbi Chiát, hogy mindig első a béth-hamidrásban (előadó terem). Fáj ez a dicséret, szolt ilyenkor magában rabbi Chia. Oh mily szívesen tölténém én otthon az időmet, ha nem kergetne ki házamból feleségem házsártoskodása! (Állítólag most is legyenek még ilyen hős férjek, csak hogy ezek már nem a béth-hamidrásba szoktak, hanem a kaszinóba, a kávéházba, de a világot sem a studiumnak miatta.)

*

Lemondok én minden dicsőségről az Édenért (paradicsom). Az Éden a ház, a ház a feleség. Jó feleség férje számára Édenne változtatja az otthonot. Ki kíváncznék ki a Édenből?

*

Lemondanék ezért (a földi Édenért) minden dicsőségről, de ha kellene, megszereznék érte minden dicsőséget. Mert jó feleségnél, szép családi életnél nincs nagyobb boldogság a földön.

*

Soh' se várd be, hogy ösmerősöd tégedet köszöntsen elébb. Tanulj Boaztól, ki, midőn birtokára érkezett, munkásait megpillantva, ő szolt elébb: Isten áldása rajtatok.

*

Aki nem viszonzza felebarátja köszöntését, olybá számítja azt be neki az Örökkévaló, mintha sértett embertársát kifosztotta volna.

*

Különben is azt mondom néked, fiam, nagyon, de nagyon őrizkedjél embertársad nyilvános megszegényítésének nagy bűnétől.

*

Szökik ugye-e a pirosság (a megszegényítettnek az arczából elhuzódik a vér) és jön a fehérség (azaz elsápad). Nos, ha meggyilkolod, ugyanez történik. (Kifolyik a vére és sápadtnak marad a test.)

*

Nem kell Isten, mondod, csak a jó lelkiösmeret. Oh, balga te, hát a jó lelkiösmeret nem Istennek a jelenléte? Ahol nincs Isten, sötét ott a lélek.

*

Istent dicsőítéd akkor is, ha embertársadat köszöntöd.*

* Tessék! újabb példája a talmud szűk látókörének, szűkkeblűségének, mi? Akörül torog ugyanis a kérdés, szabad-e felebarátunkat Isten (Ádonai) nevének említése mellett köszönteni, minthogy Isten nevét csak ima, vagy Isten dicsőítése (beracha) közben szabad kimondani. A kérdést (Berachoth 63.) úgy döntötték el, hogy igenis szabad, mert Istent dicsérjük akkor is, ha embertársunkat barátságosan üdvözljük.

Kiss József.

A mostani könyvpiacz eseménye a Kiss József nagy foliansa. *Kiss József költeményei* a címe. Azonban e megjelölés helytelen, mert nem, amint várható volna, összes; hanem csak a *világi* összes költeményeket találjuk a kötetben. Az első kis füzet, »Zsidó dalok« ami a ma ünnepelt poeta felé terelte a figyelmet, és az ő munkásságának egy nem különben becses része, az a melyet »Ünnepnapok« című könyvében foglalt össze, az összes költemények között nem szerepelnek.

Mindjárt azon akadunk meg, hogy miért? Resteltevön Kiss József az ő vallásos, főnségesen szép költeményeit, a melyek az ő lirájának igazán jellemző és értékes nyilvánulásai és a melyek sokat megérthetővé tesznek abból a tonusból, melyből többi világi költeményei kiserkedtek?

Fájlaljuk, hogy így történt és hogy az egész Kiss József helyett annak csak egy részét kaptuk: azt, a melyet szintén csodálunk, de a melynek hibái előtt sem hunyhatalunk szemet.

Kiss József sokszorosán túl van a fölfedeztetésen. Egy poeta, akinek az élő nemzedék majd minden versét könyv nélkül tudja, sem vállveregetésre, sem különösebb dicsőítésre nem szorul. A kritika minden sebével, a dicsőítés minden izetlenségével szemben enyhítő és orvosszer neki — az az élet, amit az emlékezés nyújt olvasói agyában, szívében. A reklám, az más. Az kell, hogy a könyv fogyjon, hogy a kiadó megtalálja számadását és a poetának se kopják föl az álla. Mindezt valószínűsége szerint kell fölbecsülni.

Nekem pl. hiába mesélik el, hogy miképpen és hogyan ír a költő és hiába akarja vélem — bármily nyomós szavu íróember — elhítenni, hogy Kiss Józseftől tanulta meg a magyar a zsidót böcsülni. Sem az egyik, sem a másik nem teszi így becsesebbé azt, amit a folians nyújt. De foglalatajt megértetni sem segíti. Mert hiába vitatják a gondosságot, amivel Kiss dolgozik, ha nem egy meg nem engedhető licentiát látok a költeményeiben, és hiába mondják nekem, hogy Kiss tette a zsidót a magyar szemében rokonszenvesse, mikor eme összes költeményeiben található zsidók fölfogásuk és cselekedeteik szerint visszataszítók, elrajzoltak és szerzőjük maga is nem egy helyütt zengi, hogy annak a zsidónak születése, származása, akit rokonszenvesse állítólag ő tett a magyarok szemében, mennyire *fáj neki*.

Akár tetszik, akár nem, ilyen dolgokban a magam esze után járok és, azt hiszem, a többi olvasó is így teszen. A Kiss József zsidó alakjai nem azért tetszenek mert *megváltoztatni* igyeksenek a zsidóról és tulajdonságairól való balhiedelmet, hanem, ellenkezőleg, azért, mert ehhez a *balhiedelemhez simulnak*. Kincses Lázár kapzsi, pénzsóvár, Simon Judit erkölestelen, Jób bigott, Jehova bosszuálló. Lehetne ilyen alakokkal *rokonszenvet* támasztani azok iránt, akiknek ezek soraiból és gondolkodásköréből vetteknek tünnek föl?

Részletekben behatobban igazolhatnám ezt az állítást, igazolhatnám a kegyeletlenséget, amelylyel Kiss József sokszor zsidó tárgyakhoz nyul és bizonyíthatnám a tájékozatlanságot is, melylyel megrajzolásukba fog ő és képvisői. Neki »obégnak« hosszú napkor az ajtatos zsidók (Szép Batóne); ő nevétségesnek találja azt a jelszót, amivel a halódó zsidó lelke porhüvelyéből kiváltan a mennyekbe tér (Egy szó miatt); szerinte a hitéhez ragaszkodó zsidón a »betű« uralkodik (Jehova) és az ő állítása szerint »merek, kemény, negyediziglen apák bűneiért bosszuálló isten a Jehova« (u. o.). A tájékozatlanságra példa a Simon Judit, aki *miután* asszonnyá lett — vezek-

lésből vágja le arany-haját, holott a régebbi zsidóknál, azoknál, akik paphoz mennek tanácsot kérni, ma is, a nőnek az *esküvő előtt* nyirják le haját. A zsidó nagy betegér: templomban *papok* »jó zsoldért« nem szoktak imádkozni, mivelhogy egy-egy papja ha van a zsidó hitközségnek, még nagyobbnak is — pedig a kincses Lázár falusi történet. A »jó zsold« is nem a papoknak nem az imádsáért való, hanem jócselekedet akar lenni, amely jócselekedet az égek uránál ügyvédje a halandónak. Gyertyát sem gyújt »három szálát« a szegény Arje anyja, hanem csak kettőt, amint a pictor egy soha nem látott szombati asztalon megrajzolja. Olyan ősi hagyományt szintén nem lehet a zsidónál fölfedezni, amely a 13 éves fiut kitaszítaná a világba (Jehova). A képek közül a rabbi előtt térdelő Simon Juditok nem léteznek és hosszú napkor nem úgy állanak a zsidók a templomban — halotti ruha nélkül csak általvetőben — amint ezt Ferenczy megrajzolta.

Am ezek mind külsőségek. De belső igazságtalanság is akad a Kiss József zsidó tárgyú dolgaiban, olyan a mely az illető költemények értékét devalválja. Simon Juditot a legnagyobb áldozatért, mit anya hozhat, elkergetti férje házatól, bár zsidó férj, abból a fajtából, melyből a Simon Judité való, erre nem képes. Jóbót a leg-súlyosabb csapásban részesíti, ami apát érhet, azért mert hitéhez ragaszkodik! Erényekért tehát *bűnhődés* a rész!

Azonban elég ennyi annak megvilágítására, hogy ha tárgyismerettel nézzük a Kiss József azon zsidó tárgyú költeményeit, a melyekkel a magyarság rokonszenvét biztosította volna, mennyi azoknak az értékük. Viszont nem tagadhatjuk és igaztalanok volnánk, ha elhallgatnók, hogy a szóban forgó zsidó tárgyú költeményeknek vannak szép és igaz vonásaik is, főképpen az anyai, szülői szeretetre vonatkozó. Elvégre Kiss Józsefnek is voltak szülei, volt édesanyja, a kiről olyan szépen tud zengeni és a szülők iránt való kegyelet megsértése volna, ha nem találna igaz szót és hangot a zsidó szülői szeretet megvilágítására. Ilyet találunk az Arje anyjánál, a gyermeke fölgöygyüléséért magát fölláldozó Simon Juditnál, Kincses Lázárnál. Hasonlóképpen igaz zsidó érzésre és szívre vall »Az ár ellen« című pompás költemény, mely Tisza-Eszlár idején íródott. Igen a baj, a baj, az mindig összetérel bennünket s olyankor födőzzük föl hovátartózkodásunkat, mikor arra *mások* figyelmeztetnek. A Dózsa Györgyben is nem egy hang csendül meg, a mely arról a zsidóságról szól, melynek számára honfitársaink között rokonszenvet kell keresni.

A többi verset nem kommentáljuk, ezt elvégezték nálunk sokkal hivatottabbak. Örömmel láttuk e bírálatok tulnyomó nagy részében azt az őszinte csodálatot, melylyel Kiss József költői alkotásai irányában viseltetnek. A közvélemény szava az volt; a miénk csak egy gyöngye discant, mely mindenekfölött tárgyilagos igyekszik lenni és maradni. De, azt hisszük, Kiss József megértésére szükséges az is, a mit mi elmondottunk. Szükséges, hogy a zsidó népeletből vett drámai erejű történeleknek értékét fölbecsülhessük; hogy tisztában lehessünk azzal a hatással, a melyet felekezeti viszonyainkban Kiss József a zsidóság szempontjából elfoglal. Így is, hibái mellett is, nagy dolog az, a mit Kiss József nyújt az ő költeményeiben, mert első az irodalmi szempont és a fő a közönség izlése. Kiss József ma mind a kettőnek kiválasztottja. Erre vall az a pazar nyomdatechnikai kiállítás is, melyben a vállalkozó a közönség kezébe adta költeményeit, s a mely lehetővé tette, hogy Kiss József köteté, melyhez hasonló díszes a magyar könyvpiaczon kevés jelent meg, becsületére válék a magyar iparnak.

Haber Samu.

A pesti rabbik.

III.

Mihelyt Boskowitz Pestre költözött, folyamodott a helytartósághoz, engedné meg neki, hogy állandóan megtelepedhessék és gyalju-nagykereskedést üzhessen a városban, ahová az ó-budaiak üldözése elől menekült. A helytartó-tanács a következő esztendőben, február 14-iki rendeletével elutasította a kérelmezőt.¹

Boskowitz mindazonáltal nem távozott el, megmaradt nyugodtan Pesten, ahol a zsidóság legnagyobb része rábízta a papi dolgok végzését,² anélkül, hogy erre a város megadta volna a jogot.

A hitközség ilykép elhagyta Münzt; de nemcsak az élők, hanem a halottak is elszakadtak Ó-Budától. II. József alatt még Ó-Budára szállították a zsidó hullákat, 1794-ben azonban a zsidók ideiglenes városi temetőt kaptak,³ — 1808-ban oszlatták föl — mely a Váci-köruton feküdt, körülbelül ott, hol a Nyugati pályaudvar épült.

Münz működési köréhez tartozott a zsidó családok és vendéglők rituális volta fölött való fölvygázás, esketések végzése, igazságszolgáltatás, prédikáció és a gyermekek hitoktatása. A helytartóság még 1787 augusztus 16-ikán adta ki Pest város zsidói számára a rendeletet, hogy magántanítókat nem tarthatnak, hanem a gyermekek a keresztény iskolákat látogassák; de miután nincs rabbijuk, fogadhatnak egyetlen egy hitoktatót, aki az összes gyermekeket vallási ismeretekre tanítja, a többi magánhitoktató pedig azonnal kiutasítandó.⁴

1795-ig Boskowitz békességben járt el tisztségében, ekkor azonban Münz és a pesti rabbi közt újra kiütött a háborúság, mely ugy Boskowitz, mint Münz számára sebesüléssel végződött. Boskowitz elveszítette hivatalát, Münz pedig nem kapta vissza, ami után annyira áhi-tozott, a pesti rabbiságot.

Hogy kitört a vihar, mely Boskowitzot elsöpörte Pestről, ennek oka főleg Münz kapzsiságában keresendő. Az ó-budaiak főrabbiját vérig sértette, hogy gyűlölt ellenfele elhódította tőle Pestet, ezt a már akkor is kitünő jövedelmi forrást. E hiu embert másfelől az is bántotta, hogy ő, Pest vármegye főrabbiája, nem gyakorolhatja fenhatóságát Pest város zsidói fölött, holott ezek, míg versenytársa nem került fölibük, szintén az ő hatalma alá tartoztak, mint a vármegyének többi zsidó gyülekezetei.

Az ó-budai hitközség ugyanis még 1793-ban megkövette a helytartó tanácsát, hogy rabbija, kit előnyös oldaláról mutatott be a helytartóságnak, a jó rend megóvása és kihágások mellözése okából, hivatalbeli elődjeihez hasonlóan fenhatóságot gyakorolhasson Pest vármegye összes hitközségei és rabbijai fölött, magánjogi és vallási ügyekben bíraskodhassék. Annak bizonyítására, hogy rabbijának tudományos tekintélye méltó

¹ Pest városi levéltár. Relationes, fasciculus 32, 2875 szám.

² U. i. és ó-budai hitk. levélt.: Nachdeme also im Jahr 1793 in Alt-Ofen sein Hauss abbrante, hat sich, um von der all-dortigen Juden-Gemeinde alle üble Folgen zu beseitigen, der in unseren Glaubens-Ceremonien wohlverständige Wolf Lewiter Boskowitz hier in Pest ansässig gemacht, über welches sich die ganze hier wohnende Judenschaft erfreute, dass sie an diesem einen solchen Mann gefunden, auf welchem sie in Glaubenssachen ohne weiters ihr Zutrauen sezen, und ihre Zuflucht zu ihme nehmen konnten, dahero auch der grösste Theil deren hier befindlichen Juden seine Zuflucht zu ihm genommen und ihn einhellig, als nämlich den benannten Wolf Lewiter Boskowitz zu seinen wirklichen V. Rabiner sich erwählet hat.

³ Pest városi levéltár, Relationes fasc. 25, 2046.

⁴ Pest vármegyei levéltár.

e. tiszteletre, egy második folyamodásban arra hivatkozik a hitközség, hogy még a nógrád-megyei Szécsény is főrabbijának ismeri el Münzt. A vármegye, megkérdez-tetvén véleménye, tudósítja a helytartóságot, hogy a megyei hitközségnek legnagyobb része elfogadja Münz Mózeset fölöttes hatóságnak, a mi ellen a földesuraknak nincs is kifogása; javasolja, hogy a főrabbi hatásköre csupán arra szorítkozzék, hogy, mindenkor az érdekelt hitközségek beleegyezésével, fölülvizsgálja a rituális ügyeket és fáradozásáért, büntetés terhe alatt, semmi-féle díjazásban nem részesülhet.⁵ A helytartóság avval a kívánsággal töltötte meg a vármegye tanácsát, hogy a főrabbi-hivatal csupán Münz személyére szóljon és halála után a hitközségek tetszésétől függjön, akarják-e utódját főrabbinak. A cancellária 1793 október 24-ikén megírja a helytartó-tanácsnak, hogy az ó-budaiak óhaját Ferencz király teljesítette, minélfogva Münz Pest vármegye főrabbijának neveztetett ki.

Münz nem sokáig élvezhette a dicsőséget. Csak-hamar észrevehette, hogy egyes pestmegyei hitközségek és rabbik — talán Boskowitz lázítására — kibujni akarnak keze alól. Az elégedetlenek már 1794-ben panaszkodnak ellene a megyénél, bevádolják, hogy költségeket okoz és »nemcsak a vallásbéli cerimoniális, hanem akármely civilis, vagy törvényes állapotoknak a zsidók között leendő, s eddig a földes uraság által véghez vinni szokott elintézését, magának fenttartja.«⁶ A vármegye, megvizsgálván a dolgot, fölirt a helytartósághoz, hogy »a földesuri jussok sérelme nélkül meg nem eshetők lenni gondolja, hogy az ó-budai főrabbinus Ó-budán kívül terjesze bírói hatalmát, annyival is inkább, minthogy a zsidók állítása szerint, a Religionális kérdések majd mindenkor össze volnának a polgári ügyeket illető dolgokkal kapcsolva.«⁷

A megoldást attól tették függővé, hogy kívánják-e a hitközségek Münz főrabbiságát, vagy nem. Alberti, Irsa, Maglód, Sáp, Süly, Aszód, Apostag, Izsák, Tas, Abony, Szele a főrabbiság ellen foglalt állást, az egész pilisi járás. Körös, Kecskemét, Domony — három embert kivéve — Münz mellett nyilatkozott, Péczel is, de azzal a kikötéssel, hogy a hivatal ne rójjon rá költséget.⁸

Miután a hitközségek egy része idegenkedett a főrabbiságtól, a helytartóság 1796 május 10-én a megye tanácsára elvette Münztől a főrabbi-hivatalt.⁹

Münz, még mielőtt leérkezett a helytartóság döntése, érezvén, hogy rosszul áll ügye, arra törekedett, hogy, ha a megyei hitközségeket el is veszíti, legalább Pestet biztosítsa magának. Az előle megugrott pesti nyáját szép szóval nem terelhette vissza, tehát furfanghoz kellett folyamodnia.

1795 október 31-én, egy szombati napon (5556 Chesván 18) Münz az ó-budai zsinagógában kihirdette, hogy tudomására jutott, hogy néhány pesti zsidó vendéglős megszegi a szombatot, zsidótlan ételt és italt árulnak. Hogy ez a botrányos állapot megszűnjék, vala-

⁵ Országos levéltár, cancelláriai fogalmazványok, 1793, 11651 szám: pure in Dogmaticis, et Causis Ritus sui iis sub Conditionibus subordinari, ut Rabinus talis Causas similes inter Judaeos emersuras, in forma Appellatorii revisurus, semper cum consensu concernentium Judaicarum Communitatum eligatur, et ab istiusmodi praestandis fatigiis, laboribusque suis nullam extraordinariam Taxam, Mercedem, aut Remunerationem, ad quorum acceptationem poena quoque defigenda, et inter respectivas Communitates publicanda foret, praetendere, aut acceptare praesumat.

⁶ Pest vármegye jegyzőkönyve 1794: 785 1436.

⁷ U. i. 1794: 2637.

⁸ U. i. 1795: 589, 1012, 1370, 2488—89; 1796: 306.

⁹ Országos levéltár, cancelláriai fogalmazványok, 1796, 4241.

mennyi pesti zsidó vendéglős jelentkezék előtte vasárnap, hogy megintse őket és irányt adjon nekik. Ezentul csupán annál a pesti zsidó vendéglősnél szabad étkezni, kinek az ó-budai rabbtól pecsétes bizonyítványa van arról, hogy megbízható vallásossága, a ki ily okiratot nem tud fölmutatni, annak étele-itala tilosnak nyilvánítatik.¹⁰

A hirdetésnek tartalma Boskowitz ellen irányult. Münz első sorban azt izeni benne Boskowitznak, hogy még most is pesti rabbinak tartja magát, kinek joga van a pestiek dolgába beavatkozni. Boskowitzot nem tekintheti hivatalára érdemes embernek, miután oly dolgok történnek vezetése alatt, melyek a vallási szabályokkal ellenkeznek.

(Folytatása következik.)

Keszthely.

dr. Büehler Sándor.

A meghalt üst.

— Régi héber mese után. —

Alihoz, kit furfangjáról

Ismert Tunisz ifja-véne,

Imigy szólott hitvestársa:

»Nincsen üstünk, venni kéne!

Azaz van egy, ámde kicsiny,

Nincsen fiam hasznom benne,

Akár mintha nem is lenne!»

»Venni, öreg? meggondoltad, a mit mondasz?

Nem tudod még, hogy a ki vesz: mind bolond az!

Hát a szomszéd mire való?

Beszerez az mindent nekem:

Én meg élek nyugalomban, békességben!»

Ravasz Ali hitvestársa mormog:

»Már ezt hogyan értem?

Mi a másé, nem az enyém még sem!»

»Ha ma nem az, holnapi nap

Tied lehet mégis:

A ki segít magamagán, segíti az ég is!»

Szólt Ali s nagyba fujván

Pipájának füstjét,

Szomszédjához ballag által

S kölcsön kéri üstjét:

»Nesze fiam«... s hitvesének

Mosolyogva nyújtja által.

Harmad napra visszaviszi s megköszöni szépen

S mosolyogva indulna már épen,

A midőn a kölcsönadó ily szavakra pattan:

»Maradj, Ali, többet hoztál,

Mint a mennyit adtam!

Nagy üstömben kis üst is van,

Mint ur mellett: szolgál.

Vigyed innen, nem kell nekem

Senki fia dolga!»

Ravasz Ali nagyot bámul:

»Ha nem látán, én magam se hinném:

Am én azért nem viszem el innen!

Ha elvinném, ez engemet

Becstelezné tenne:

Tied az üst mindenestül

Mi rajta, mi benne!

Hanem, hogy a dolgot értsed

S szétfujjam a titok füstjét:

¹⁰ Ó-budai hitk. levéltár.

Ugy történt, hogy nagyobb üstöd

Nálam szülte fődü ijét!

Azért szomszéd, noha egyet vittem:

Mind a kettő hadd maradjon itten!»

Szomszédgazda Alira néz hitetlenül.

De azután így szólal meg hirtelenül:

»Lehetséges! Megtartom hát! Légyen!»

Ali köszön, meghajolva mélyen....

S napok múlva ravasz Ali

Szomszéd üstjét újra kéri —

S napok mulnak, hetek mulnak

S még se adja vissza neki,

Szomszéd uram unja végül

S maga megy át érte.

Ali búsan fogadja őt:

»Meghalt szegény, sokat sirtam érte!»

»Meghalt? ki halt? miről beszélsz?»

Szól a szomszéd megrémülve, ijedten.

»Ki más? mi más, mint az üstöd,

Mielőtt még újra hozzád vihettem.

Egy-két napig volt csak beteg,

Eleinte fel se vettük....

S mégis, mégis... oh, mi szörnyű,

Harmadnapra eltemettük!»

»Tedd bolonddá... majd megmondtam«...

S a szomszéd sárgul, kékül...

»Meghalt, meghalt«... mondja Ali

S hull a könnyü két szemébül....

»Ejnye te gaz, pernahajder, gézenguz,

Üstök, sirba vaj mióta dülnék?»

S felel Ali könnyes szemmel, zokogva:

»Csak azóta, a mióta szülnék!»

S hogy mindketten elmennek a bíró elé,

Mosolyogva fordul ez a vádló felé:

»Nagy üstödnök vége, fiam, vége:

Emlékére áldás szálljon, béke....

Ha elhitted, hogy fiat szült,

El kell mostan halálát is hinned!

Hanem némi kárpótsul

Jólesz egy kis tanulságot vinned:

Soh' se vedd' szentírásnk

Társaid mint ítélnék:

Egy dolgot is minden ember

Kétfélekép ítélt meg!

Ha érdeke úgy kívánja,

Mindent elhisz vaktába:

Nem kutat és vizsgálódik

S ha igen, csak nagyjába!

Elhiszi a lehetlent:

Hogy az üstök fiat szülnék kedvéért!

S ki javára tézzen csudát

Nem tartozik beszámolni tettéért!

Amha kárja van belőle,

Menten rászól: lehetetlen!

S gazember lesz, a ki így szól:

Üstöd meghalt, eltemettem!»

Roboz Ankor.